

A group of diverse cartoon children, including boys and girls of various ethnicities and hairstyles, are holding a large white sign. The children are drawn in a simple, friendly style with large heads and small bodies. They are arranged in a circle around the sign, which is the central focus of the image. The background is a solid blue color.

MULLA ON ASIAA

OHJEITA LASTEN HYVINVOINTITIEDON
HANKINTAAN KUNNASSA

OHJEITA LASTEN HYVINVOINTITIEDON HANKINTAAN KUNNASSA

Sisältö

Aluksi	5
Miksi hyvinvointitietoa kerätään?	6
Lasten hyvinvoinnin tietolähteitä	8
Ohjeita hyvinvointitiedon hankkimiseksi osallistavin ja toiminnallisin menetelmin	10
Ohjeita kokemuksellisen hyvinvoinnin kyselyn toteuttamiseen	14
Ohjeita indikaattoritietojen hankintaan	18
Lopuksi	20
Lähteet	22
Liitteet	
Liite 1: Ohjeita hyvinvointitiedon hankkimiseksi osallistavin ja toiminnallisin menetelmin ...	24
Liite 2: Ohjeita kokemuksellisen hyvinvoinnin kyselyn toteuttamiseen	32
Liite 3: Ohjeita indikaattoritietojen hankintaan	40

Julkaisija Juvenia – Nuorisoalan osaamiskeskittymä, Mikkelin ammattikorkeakoulu
Toimittajat Marika Punamäki ja Paula Manninen
Taitto Mainostoimisto Ilme Oy
Kuvat Thinkstock.com

Juvenia

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU
Mikkeli University of Applied Sciences
Sinne on päästävä.

 Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ALUKSI

Lasten ja nuorten hyvinvointi on yhteiskunnan tulevaisuuden turva. Tietoa heidän hyvinvoinnistaan tarvitaan, jotta osaisimme tukea ja ohjata lasten kasvua ja kehitystä. Perheiden, koulujen, muiden kasvuyhteisöjen, harrastusyhteisöjen, järjestöjen ja yhteiskunnan palvelujärjestelmän monisyinen verkosto pystytään virittämään oikealle asemalle hyvinvoinnin suhteen vain silloin, kun tiedämme, miltä lasten ja nuorten elämä tällä hetkellä näyttää ja etenkin miten he itse sen kokevat. Lapsilta ja nuorilta itseltään on tätä kysyttävä ja aikuisten on kuunneltava herkällä korvalla.

Tämä opas lasten ja nuorten hyvinvointitiedon hankintaan on syntynyt Mikkelin ammattikorkeakoulun hallinnoiman Mulla on asiaa -hankkeen tuotoksena. Kumppaneina hankkeessa ovat olleet Mikkelin, Pieksämäki ja JJR-kunnat (Juva, Joroinen, Rantasalmi) sekä Etelä-Savon lasten ja perheiden Kaste-ohjelma. Lisäksi hanketta on seurannut asiantuntijaryhmä, joka on koostunut maakunnallisten ja valtakunnallisten alan toimijoiden edustajista. Hanketta on rahoittanut Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vuosina 2010 ja 2011.

Hankkeessa on kehitetty menetelmiä 7-13-vuotiaiden hyvinvointitiedon hankintaan, hyvinvoinnin ja elinolojen seurantaan ja edistämiseen sekä lasten kuulemiskäytänteiden lisäämiseen kunnissa. Menetelmien ja tämän oppaan avulla tuetaan kuntia tietoon pohjautuvassa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien seurannassa, arvioinnissa ja palvelujen kehittämisessä.

Menetelmissä yhdistyvät tiedontuotanto ja lasten kuuleminen. Hankkeen aikana erilaisia menetelmiä on pilotoitu Etelä-Savon alueella, ja pilotoinnin yhteydessä kerätyn tiedon pohjalta on koottu maakunnallinen lasten hyvinvointikertomus ("Näin meillä menee! Etelä-Savon 7-13-vuotiaiden hyvinvointikertomus 2011"). Se on julkaistu joulukuussa 2011.

Mulla on asiaa -hankkeessa pilotoitujen tiedonkeruun menetelmien avulla katetaan tiedontuotannon puutteita etenkin lasten kokemuksellisen tiedon osalta. Erilaisten menetelmien avulla kunnat voivat kerätä tietoa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman seurannan ja arvioinnin tueksi, palvelujen kehittämiseksi ja päätöksenteon perustaksi. Alueellisesti ja säännöllisesti kerätty hyvinvointitieto mahdollistaa elinolojen ja hyvinvoinnin tilan kehityssuuntien seurannan sekä vertailtavuuden niin maakunnallisesti kuin kuntien välillä.

MIKSI HYVINVOINTITIETOA KERÄTÄÄN?

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin kehittäminen edellyttää riittävää tietopohjaa. On tärkeää, että lapset, nuoret ja vanhemmat voivat tuottaa tietoa omasta hyvinvoinnistaan ja tätä arki- ja kokemustietoa hyödynnetään toiminnan ylläpidossa ja kehittämisessä. Kehittämistoiminnan pitäisikin entistä enemmän perustua seurantatietoihin ja niistä tehtyihin arvioihin. Kehittämisen ohella on tärkeää huolehtia ja ylläpitää niitä toimintoja, jotka jo toimivat hyvin.

H yvinvointitietoa kerätään lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman seurannan ja arvioinnin tueksi sekä lapsi-, nuoriso- ja perhepoliittisen päätöksenteon pohjaksi. Seuraamalla lasten ja nuorten elinoloja ja hyvinvointia säännöllisesti ja suunnitelmallisesti pystytään havaitsemaan ja puuttamaan mahdollisiin riskeihin tai ongelmiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Hyvinvointitiedon keräämiseen sekä lasten ja nuorten kuulemiseen ja osallisuuden edistämiseen kuntia velvoittavat esimerkiksi kuntalaki (365/1995), lastensuojelulaki (417/2007), nuorisolaki (72/2006) ja terveydenhuoltolaki (1326/2010). Etenkin lapsiväestön hyvinvointia kuvaavissa tiedoissa on vielä puutteita. Erityisesti alle kouluikäisten ja alakouluikäisten lasten osalta tietopohjaa pitäisi vahvistaa (Paavola 2008,26).

Arviot asioiden tilasta kunnissa perustuvat usein esimerkiksi hyvinvointipalvelujen käyttömääriä kuvaaviin tietoihin. Näiden lisäksi tarvittaisiin kuitenkin enemmän tietoa

palvelujen saatavuudesta, laadusta, toimivuudesta, vaikutuksista hyvinvointiin sekä ihmisten itsensä kokemasta hyvinvoinnin tilasta. Onkin tärkeää, että hyvinvoinnin ja elinolojen kehittämisessä hyödynnetään monenlaista tietoa: sekä ihmisten itsensä tuottamaa, kokemuksellista tietoa että tilastoista ja rekistereistä saatavaa indikaattoritietoa.

Alakouluikäisten ja tätä nuorempien lasten tuottamaa arki- ja kokemustietoa ei juurikaan kerätä, vaikka lapsen arjesta ja siinä tapahtuneista muutoksista ollaan kovasti huolissaan

(Rousu 2009, 30)

Säännönmukaisesti kootun kokemustiedon ja aikasarjojen avulla lasten hyvinvoinnin tavoitteellinen ja suunnitelmallinen edistäminen helpottuu. Yhtenäisemmän tiedon-

keruun avulla kuntien tuottamaa tietoa voidaan paremmin hyödyntää myös kuntien kesken sekä alueellisen ja kansallisen lapsi-, nuoriso- ja perhepolitiikan arvioinnissa.

Hyvinvoinnin seurantatiedot ovat tärkeitä paitsi päätöksentekijöille, myös kuntalaisille. Niistä kannattaakin viestiä avoimesti ja aktiivisesti kentälle monenlaisten viestintien kautta (Rousu 2009, 43). Kunnan toimintojen kehittämisen lisäksi hyvinvointitiedosta on apua myös lasten kasvuyhteisöille, kouluille, kolmannen sektorin toimijoille, palvelujen tuottajille ja muille lasten elinoloja ja hyvinvointia edistäville tahoille.

Hyvinvoinnin seurantatiedon lisäksi päätöksenteossa tulee huomioida ennalta arvioidut vaikutukset lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin. Lapsivaikutusten arvioinnissa kasvuoloja tarkastellaan kokonaisvaltaisesti ja huomio kiinnittyy siihen, miten suunnitellut toimenpiteet edistävät lasten ja nuorten hyvinvointia ja turvaavat lapsen edun. Näin päätökset tehdään tietoisina niiden mahdollisista vaikutuksista lapsiin, nuoriin ja heidän hyvinvointiinsa. (Rousu 2009, 27.)

Miksi kuntien tulisi sitten kysyä lasten mielipiteitä? YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 12. artiklan mukaan lapselle, joka kykenee muodostamaan omat mielipiteensä, tulisi taata oikeus vapaasti ilmaista näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa, ja ne tulee ottaa huomioon lapsen kehitystason ja iän mukaisesti (Yleissopimus lapsen oikeuksista). Lasten ja nuorten oikeutta osallisuuteen ja vaikuttamiseen heitä itseään koskevissa asioissa edellyttävät

myös esimerkiksi perustuslaki (731/1999), lastensuojelulaki (417/2007) ja nuorisolaki (72/2006).

Minna Joensuun (2007, 152) mukaan lasten osallisuuden vahvistamisen tulisi olla osa normaalia kuntapolitiikkaa ja palveluntuotantoa. Tämän seurauksena kasvaisivat myös lasten nyt rajalliseksi kokemansa mahdollisuudet vaikuttaa. Tarvitaan uudenlaisia ajatuksia ja ajattelutapaa, jotta monenlaiset ajatukset kaupungista tai kunnasta tulisivat huomioiduiksi. Osallistaminen vaatii vaivaa ja aikaa, mutta järjestetäänhän muillekin kuulemistilaisuuksia, miksei sitten myös lapsille? Samalla toivottavasti lapselle syntyy myös tunne, että hän voi oikeasti vaikuttaa asioihin.

Lasten kuuleminen ja heidän näkemyksiensä sekä tuottamansa tiedon huomiointi osana päätöksenteon prosesseja ei pääosin ole kiinni rahasta vaan aikuisten asenteista ja toimintatavoista

(Koskinen 2010, 56; Rousu 2009, 20).

Oman elämänsä asiantuntijat osaavat kyllä kertoa elinoloihinsa ja hyvinvointiinsa liittyvistä tärkeistä asioista, jos me aikuiset vain annamme siihen mahdollisuuden ja muistamme kuunnella. Silloin lasten ja nuorten itse tuottama tieto on mahdollista huomioida myös tehtäessä heitä koskevia päätöksiä.

MIKSI HYVINVOINTITIETOA KERÄTÄÄN?

- Lakisääteistä!
- Päätöksenteon pohjaksi ja tueksi.
- Hyvinvoinnin ja elinolojen suunnitelmallinen kehittäminen helpottuu.
- Lapsiväestön hyvinvointia kuvaavissa tiedoissa on vielä paljon puutteita.
- Tarvitaan monenlaista tietoa: sekä kokemuksellista että indikaattoripohjaista, sekä ennakoarviointia että seurantatietoa.

LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN TIETOLÄHTEITÄ

Erilaisten asioiden selvittämisessä tarvitaan erilaisia tietoja. Lasten hyvinvoinnista on jo saatavissa paljon valmista tietoa. Tietoa voi ja kannattaakin hankkia monenlaisista lähteistä.

Hyväksi hakuteokseksi erilaisista tietolähteistä sopii esimerkiksi Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisu ”Lasten ja nuorten elinoloja koskevat tilastot ja muut tietolähteet”, jonka on koornut Auli Paavola (2008). Julkaisussa esitellään, millaista eri kansallisten tahojen keräämää ja ylläpitämää tilasto- ja tutkimustietoa lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyen on saatavissa.

Perinteisesti lasten hyvinvoinnin mittaaminen on keskittynyt negatiivisten seikkojen ja pahoinvoinnin esille tuontiin. Vornasen (2010, 53) mukaan lasten ja nuorten hyvinvointi-indikaattorien painopisteenä on usein tietynlaisten riskitekijöiden kuten syrjäytymisen osoittaminen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta ongelmasta saataisiin ajoissa tietoa ja siihen pystyttäisiin puuttumaan. Silloin myös ennaltaehkäisevän toiminnan vaatimien resurssien perustelun ajatellaan olevan helpompaa. Negatiiviset mittarit tuovat esiin kaikkein heikoimmassa asemassa olevat ja eniten tukea tarvitsevat lapset. Pahoinvoinnin ilmenemisestä vallitsee yleensä myös suurempi yksimielisyys kuin hyvinvoinnin merkeistä. (Lasten hyvinvoinnin kansalliset indikaattorit 2011, 30-31.) Tietojen tarveperustana on yhteiskunnan palvelujärjestelmän toiminta ja toimivuus: tietojen on oltava relevantteja esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämisen kannalta (Vornanen 2010, 53).

Mulla on asiaa –hankkeen yhteydessä alueellista lasten hyvinvointitietoa on kerätty esimerkiksi Tilastokeskuksen

(www.stat.fi) sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL:n tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet: <http://uusi.sotkanet.fi>) valmiista rekisteriaineistosta. Monet Tilastokeskuksen ja THL:n rekisterit ovat nettipohjaisia, maksuttomia ja kaikille avoimia tietolähteitä. Tiedot päivittyvät tietosisällöstä riippuen yleensä kerran vuodessa. Mulla on asiaa –hankkeen indikaattoritietojen keruusta kerrotaan enemmän sivuilla 18-19 ja liitteessä 3.

Rekisteriaineistojen ongelmana on, että ne eivät kuvaa nykyhetkeä eivätkä tavoita nopeita muutoksia, vaan ilmentävät enemmänkin pitkän aikavälin kehityssuuntia. Juuri pitkäaikaisuuden mahdollisuus aikasarjoihin on rekisteriaineistojen vahvuus. Rekisteriaineistot kuvaavat usein hyvinvoinnin vajetta tai jopa lasten ja nuorten pahoinvointia (esim. sairastavuus, lastensuojelun tilastot, rikollisuus). Hyvin- tai pahoinvoinnin ohella niiden voidaan ajatella kuvaavan myös kunnan palvelujärjestelmän toimivuutta, palveluiden käytön tasoa tai palvelun tarjontaa.

Pelkän rekisteriaineiston varassa toimitaessa lasten ja nuorten itse kokema subjektiivinen hyvinvointi jää piiloon.

Heidän äänensä kuuleminen heidän asioistaan keskusteltaessa ja päätettäessä on äärimmäisen tärkeää. Siksi erilaiset haastattelut, kyselyt ja muut laadulliset ja osal-

listavat tiedonkeruun menetelmät pitäisikin olla keskeisessä asemassa lasten hyvinvointitietoa kerättäessä. Tässä oppaassa esiteltyn tiedonhankinnan menetelmien lisäksi myös muita osallistavia ja toiminnallisia menetelmiä voi soveltaa tiedonkeruussa. Mulla on asiaa –hankkeessa pilotoiduista osallistavista ja toiminnallisista menetelmistä kerrotaan enemmän sivuilla 10-13 ja liitteessä 1.

Säännöllisesti toistettavia valtakunnallisia tai alueellisia alle 14-vuotiaiden lasten hyvinvointiin liittyviä kyselyitä tai tutkimuksia ei toistaiseksi ole olemassa.

Mulla on asiaa –hankkeessa pilotoitui kokemusellisen hyvinvoinnin kyselyä Etelä-Savon 7-13-vuotiaille. Sen ko-

kemuksista ja toteutuksesta kerrotaan enemmän sivuilla 14-16 ja liitteessä 2.

Kouluterveyskysely tuottaa tietoa pääasiassa 14-18-vuotiaiden terveyskäyttäytymisestä ja hyvinvoinnista, ja sitä hyödynnetäänkin laajasti nuorten hyvinvoinnin paikallisessa, alueellisessa ja valtakunnallisessa seurannassa. Nuori-soasiain neuvottelukunnan ja Nuorisotutkimusverkoston yhteisesti vuosittain julkaisema Nuorisobarometri kuvaa suomalaisten 15-29-vuotiaiden arvoja, asenteita, työtä ja koulutusta valtakunnallisesti kohdentuen vuosittain erilaisiin teemoihin. Alueellista tietoa 15-25-vuotiaista nuorista tuottaa Itä-Suomen nuorisopuntari, joka on Mikkelin ammattikorkeakoulun, Diakonia-ammattikorkeakoulun, Humanistisen ammattikorkeakoulun ja Itä-Suomen yliopiston yhdessä toteuttama, elämäntilannetta ja hyvinvoinnin elementtejä vuosittain luotaava kartoitus.

ESIMERKKEJÄ LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN TIETOLÄHTEISTÄ

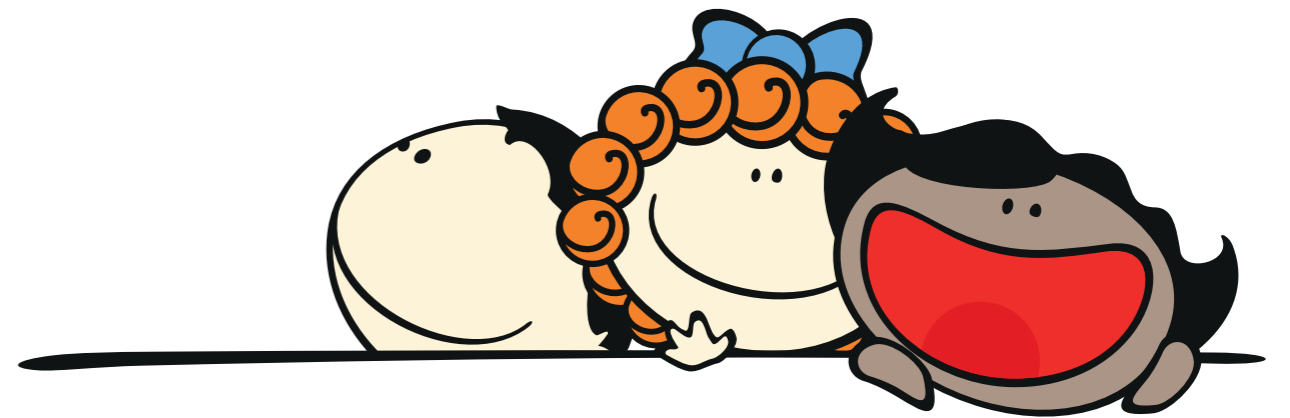
- Oivallinen hakuteos: Paavola, Auli 2008. Lasten ja nuorten elinoloja koskevat tilastot ja muut tietolähteet. Lapsiasiavaltuutetun toimiston selvityksiä 3:2008. Sosiaali- ja terveysministeriö. (http://www.lapsiasia.fi/c/document_library/get_file?folderId=101063&name=DLFE-8156.pdf)
- Tilasto- ja rekisteriaineistot: esimerkiksi Tilastokeskus (www.stat.fi) ja THL:n tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet (<http://uusi.sotkanet.fi>)
- Säännöllisesti toistettavia valtakunnallisia tai alueellisia alle 14-vuotiaiden lasten kokemaan hyvinvointiin liittyviä kyselyitä tai tutkimuksia ei toistaiseksi ole olemassa.
- Kouluterveyskysely: 14-18-vuotiaat (<http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/index.htm>)
- Nuorisobarometri: 15-29-vuotiaat (http://www.okm.fi/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/?lang=fi). Samalta sivulta löytyy paljon muutakin tutkimus- ja raporttiaineistoa nuorista.
- Itä-Suomen nuorisopuntari: 15-25-vuotiaat (http://juvenia.mikkeliyamk.fi/alltypes.asp?menu_id=1102)
- Tietoa nuorten elinoloista: Nuori-soasiain neuvottelukunnan julkaisuja (http://www.okm.fi/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/tietoa_nuorten_elinoloista/?lanl=fi)
- Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisut (<http://www.lapsiasia.fi/julkaisut>)

OHJEITA HYVINVOINTITIEDON HANKKIMISEKSI OSALLISTAVIN JA TOIMINNALLISIN MENETELMIN

Syksyn 2010 aikana Mulla on asiaa -hankkeessa pilotoitiin erilaisia toiminnallisia ja lapsia osallistavia kokemuksellisen tiedonkeruun menetelmiä Mikkelissä ja ympäröivällä alueella. Pilotoidut menetelmät esitellään yksityiskohtaisesti liitteessä 1. Tavoitteena oli kerätä kokemuseräistä tietoa 7–13-vuotiaiden lasten hyvinvoinnista hankkeen kyselylomakkeen pohjaksi ja ottaa lapset mukaan tiedonkeruuseen, tiedontuottajiksi.

Tiedonkeruussa on aina muistettava tutkimuseettiset periaatteet. Erityisen tärkeää tämä on silloin, kun toimitaan lasten ja nuorten kanssa. Tutkimuseettisiin periaatteisiin kuuluvat esimerkiksi vastaajien kunnioittava kohtelu, vastaajien anonymiteetin säilyttäminen läpi koko prosessin sekä vastaajien riittävä informointi tiedonkeruun tarkoituksesta, siitä kuka tiedonkeruusta vastaa, mihin tietojia

käytetään, miten tietoja säilytetään ja miten ne hävitetään. Kun tietoa kerätään lapsilta, lasten vanhempia tai huoltajia tulee tiedottaa asiasta etukäteen. (Rousu 2009, 54.) Suomessa vakiintuneen tutkimuseettisen käytännön mukaan alle 15-vuotiaiden osallistumiselle kyselyihin, tutkimuksiin ja tiedonkeruuseen tulee myös hankkia tutkimuslupa eli varmistaa huoltajan suostumus lapsen osallistumiseen

(Kuula 2006). Tiedonkeruuseen osallistuminen on lapselle aina vapaaehtoista, eikä ketään voida pakottaa mukaan vasten tahtoaan.

Osallistavilla ja toiminnallisilla menetelmillä tarkoitetaan tämän hankkeen yhteydessä menetelmiä, jotka antavat mahdollisuuden mielipiteen ilmaisuun muutenkin kuin puhumalla tai kirjoittamalla vastauksia suoriin kysymyksiin. (Laitinen 2002; Kurki 2000.)

Osallistavien ja toiminnallisten menetelmien avulla lapset pääsevät osallistumaan tiedonkeruuseen ja ilmaisemaan oman mielipiteensä asioista.

Osallistavat menetelmät ovat käytännön tekniikoita tai harjoituksia, joilla pyritään helpottamaan ihmisten osallistumista yhteiseen tekemiseen. Tavoitteena on laskea osallistumisen kynnyksiä ja tehdä käsiteltävä asia ymmärrettäväksi. Vaikutusmahdollisuuksien lisäämisen ja ihmisten valtaistamisen tavoitteineen ne ovat läheistä sukua sosiokulttuuriselle innostamiselle. (Laitinen 2002; Kurki 2000.)

Hankkeessa pilotoidut menetelmät ovat osallisuuden portaikossa melko matalalla: kyse on lähinnä lasten kuulemisesta. Osallisuutta voidaan kuvata porrastetuilla taitumallilla siten, että alemmilla portailla yksilöllä on vain vähän tai ei lainkaan mahdollisuuksia vaikuttaa. Mitä korkeammalle hän kiipeää, sitä enemmän vaikuttamisen mahdollisuuksia hänellä on. Tässä oletetaan, että myös yksilön osallisuus lisääntyy samassa suhteessa.

Oleellista on kuitenkin lapsen oma kokemus siitä, että häntä on kuultu ja hän on voinut olla mukana vaikuttamassa häntä koskevien asioiden käsittelyssä. Osallisuus toteutuu silloin, kun lapselle syntyy kokemus siitä, että hän on tullut kuulluksi itselleen tärkeissä asioissa ja kuulemisella on ollut merkitystä.

(Oranen 2010.)

Hankkeessa valittuja osallistavia ja toiminnallisia menetelmiä kokeiltiin Mikkelissä kolmessa eri koulussa erikäisille koululaisille ja alueen 4H-kerhoissa. Savonlinnassa menetelmiä pilotoitiin seurakunnan järjestämässä lasten tapahtumassa. Pieksämäen pilotit toteutettiin kahdessa seurakunnan kerhossa sekä koulun iltapäiväkerhossa. Pilotointiympäristöjä valittaessa otettiin huomioon se, että osallistujaryhmät edustaisivat mahdollisimman monenlaisia ryhmiä. Tiedonkeruuympäristöinä iltapäiväkerho ja harrastekerhot saattavat hieman vääristää kerättyä aineistoa, sillä usein vain ”aktiivisten” lasten ajatellaan käyvän niissä. Olisikin syytä miettiä, miten mukaan saadaan myös lapset, jotka eivät ole mukana koulun jälkeisessä kerhotoiminnassa. Siksi menetelmiä pilotoitiin esimerkiksi erityisluokissa sekä luokissa, joissa oli mukana myös maahanmuuttajataustaisia oppilaita.

Kokemuksellisen tiedon keruussa pyritään ottamaan huomioon erilaiset lapset ja tuomaan esille se, että osallis-

tujat ovat yksilöitä ja tärkeitä tiedonkeruussa sellaisinaan. Kaikkien mielipide on tärkeä, eikä tutkija voi päättää lapsen puolesta, mitä tämän tulisi vastata. Myös opettajan tai ohjaajan rooli tiedonkeruussa on neutraali, eli osallistujien johdattelua tai ohjailemista tulisi välttää. Ohjaajan on kuitenkin hyvä olla paikalla, sillä hän tuntee ryhmän ja osaa pitää tarvittaessa työrauhaa yllä.

Lapsia kannattaa yrittää innostaa osallistumaan ja painottaa sitä, että kaikkien mielipiteiden esille saanti on todella tärkeää. Lapsille puhuttaessa tulee käyttää ikäryhmälle soveltuvaa kieltä ja sanastoa: vaikeita termejä kannattaa välttää ja esimerkiksi ”luottamuksellinen” täytyy selittää hyvin. Lisäksi lapsille on kerrottava tutkimuseettiset periaatteet heidän omalla kielellään eli selitettävä, miksi tietoa kerätään, mitä heidän tuotoksillaan tehdään ja mihin niitä käytetään.

Mulla on asiaa –hankkeen aikana joitakin menetelmiä pilotoitiin useamman eri ryhmän kanssa, toisia vain yhden ryhmän kanssa. Kunkin ryhmän kanssa työskenneltiin kerran ja noin tunnin ajan, joka on melko lyhyt aika tämältyypiseen työskentelyyn. Useampi kerta saman ryhmän kanssa voisi antaa syvällisemmät tulokset ja osallistaa lapsia enemmän. Nyt tulokset saattoivat jäädä osin pintapuolisiksi. Osallistavilla menetelmillä voidaan saada monipuolisesti tietoa sekä yksilöllistä tietoa osallistujista. Kun osallistujia ohjailaan mahdollisimman vähän, voidaan saada yllättäviäkin tuloksia, jollaisia ei olisi osattu odottaa.

Pilotoitien tavoitteena oli testata erilaisten menetelmien toimivuutta ja etsiä ja soveltaa menetelmiä hankkeen tiedonkeruuseen sopivaksi. Menetelmiä valittaessa pyrittiin hyödyntämään jo valmiita menetelmiä niitä soveltaen. Jatkossa pilotoituja menetelmiä voivat käyttää kunnat, jotka haluavat saada kokemuseräistä tietoa 7–13-vuotiailta asukkailtaan heidän hyvinvoinnistaan.

Menetelmiä voi myös kukin käyttäjä soveltaa käyttötarkoituksen mukaan vaihtamalla tutkimuskysymyksiä tutkittavaan teemaan sopivaksi.

Menetelmää valitessa tulisi pitää mielessä tavoite, mitä osallistavalla menetelmällä halutaan saada aikaan. Menetelmän ei pitäisi olla itsetarkoitus, vaan sen tulee tukea tavoitetta. Menetelmä kannattaa siis valita vasta sen jälkeen, kun tavoite on selkeä. Eri menetelmät soveltuvat erilaisiin tarkoituksiin.

Tiedonkeruun menetelmiä ja vaiheita suunniteltaessa on pyritty ottamaan huomioon lapsilähtöisyys. Menetelmissä otetaan huomioon se, että lapset ilmaisevat itseään eri tavalla kuin aikuiset, ja pyritty soveltamaan menetelmiä sen mukaan. Mikään menetelmä itsessään ei kuitenkaan takaa lapsen aitoa kuuntelua ja osallistumista, vaan olennaista on se, miten menetelmää käytetään. Haasteena tiedonkerääjälle on huomata lapsen sanomat ja tekemät ja tulkita ilmauksia arvottomatta ja väärin ymmärtämättä. (Karlsson 2010, 133.)

Kuntien palveluissa voidaan hyödyntää osallistavia tiedonkeruun malleja soveltaen.

Toiminnallisia menetelmiä voitaisiin käyttää esimerkiksi yhdyskunta- ja ympäristösuunnittelussa vaikkapa leikkipuistoja tai koulun pihoja suunniteltaessa. Kirjastotoimi voisi ottaa lapset mukaan suunnitteluun lasten osastoa suunniteltaessa tai uudistettaessa. Lastensuojelulaitokset voisivat myös hyödyntää osallistavia menetelmiä soveltuvin osin. Elinympäristön viihtyvyys ja asiakastytyväisyys paranevat, kun lapsi kokee itse päässeensä vaikuttamaan asioihin. Kerätyn tiedon hyödyntäminen kunnallisessa päätöksenteossa edistää lasten osallisuutta. Oleellista on tiedottaa, millaisia kehittämis- tai ylläpitotoimia kootun tiedon pohjalta suunnitellaan ja miten prosessit kuntaorganisaatiossa etenevät. Näin kerätyn tiedon hyödyntäminen ja kytkeminen päätöksentekoon tulevat näkyvämmäksi myös kuntalaisille.

Lapsille harrastuksia ja vapaa-ajantoimintaa järjestävät tahot sekä kunnassa, kolmannella sektorilla että yrityksissä ja muissa yhteisöissä voivat hyödyntää osallistavia menetelmiä toimintaa kehittäessään.

Menetelmien avulla voidaan ottaa lapset paremmin mukaan toiminnan suunnitteluun ja edistää heidän sitoutumistaan toimintaan. Yleisesti ottaen sellaiset tahot, joiden käyttäjä- tai kohderyhmänä lapset ovat, hyötyvät lasten ideoista, heidän kuulemisestaan ja osallistamisestaan. Tällöin palvelut toivottavasti vastaavat paremmin käyttäjien tarpeita, niistä tulee käyttäjiensä näköisiä ja käyttäjistä tyytyväisiä. Osallistavat menetelmät vaativat aikaa ja resursseja, mutta niiden avulla voidaan saavuttaa paljon.

LISÄTIETOJA LASTEN JA NUORTEN OSALLISUUDESTA, OSALLISUUDEN KÄSITTEESTÄ JA ERILAISISTA TOIMINNALLISISTA MENETELMISTÄ:

- <http://www.lastenparlamentti.fi/>
- <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/hallinto/lapsenosallisuus/>
- http://www.munvuoro.fi/cms/wp-content/uploads/Tiina_Piironen_Ohjaajan_opas_lasten_osallistavien_ryhmien_ohjaamiseen1.pdf
- http://www.innostaja.net/sivu.php?artikkeli_id=19
- http://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/Sadutus/sadutus_paa.htm
- Teknillinen korkeakoulu on koonnut metodipaketin, jota voi hyödyntää vuorovaihteeseen suunnitteluun sekä ympäristön tutkimiseen <http://www.tkk.fi/Yksikot/YTK/koulutus/metodikortti/Methodit.html> Osoitteesta löytyy paljon metodeja, jotka voivat soveltua lasten kanssa työskentelyyn.
- Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry:n nuorten osallisuus –sivut <http://alli.fi/nuorten+osallisuus/>
- Menetelmäopas nuorten kuulemiseksi peruspalveluiden arvioinnissa <http://www.valtikka.fi/primapaper-1/menetelmaopas/primapaper/>

OHJEITA HYVINVOINTITIEDON HANKKIMISEKSI OSALLISTAVIN JA TOIMINNALLISIN MENETELMIN

- Mieti tiedonkeruun teema, tavoite ja käyttötarkoitus.
- Huomioi erilaiset lasten ja nuorten ryhmät.
- Valitse sopiva menetelmä teeman, tavoitteen, käyttötarkoituksen ja valitun ryhmän mukaan.
- Muista tutkimuseettiikka. Tiedota lapsia, nuoria ja huoltajia tiedonkeruusta. Hanki huoltajilta tutkimuslupa.
- Ryhmän ohjaajan on hyvä olla läsnä tiedonkeruutilanteessa.
- Ohjaajan ja tutkijan tulee välttää lasten johdattelua tai ohjailua.
- Saman ryhmän kanssa voi tarvittaessa työskennellä useamman kerran.
- Varaa tarpeeksi aikaa.
- Käytä kohderyhmälle sopivaa kieltä.
- Pyri huomaamaan lapsen sanomat, tekemät ja ilmaukset.
- Älä arvota erilaisten lasten tuotoksia.
- Pyri välttämään vääriä tulkintoja. Kysy, jos et ymmärrä.
- Hyödynnä saatua tietoa päätöksenteossa sekä toiminnan arvioinnissa, suunnittelussa ja kehittämisessä.

OHJEITA KOKEMUKSELLISEN HYVINVOINNIN KYSELYN TOTEUTTAMISEEN

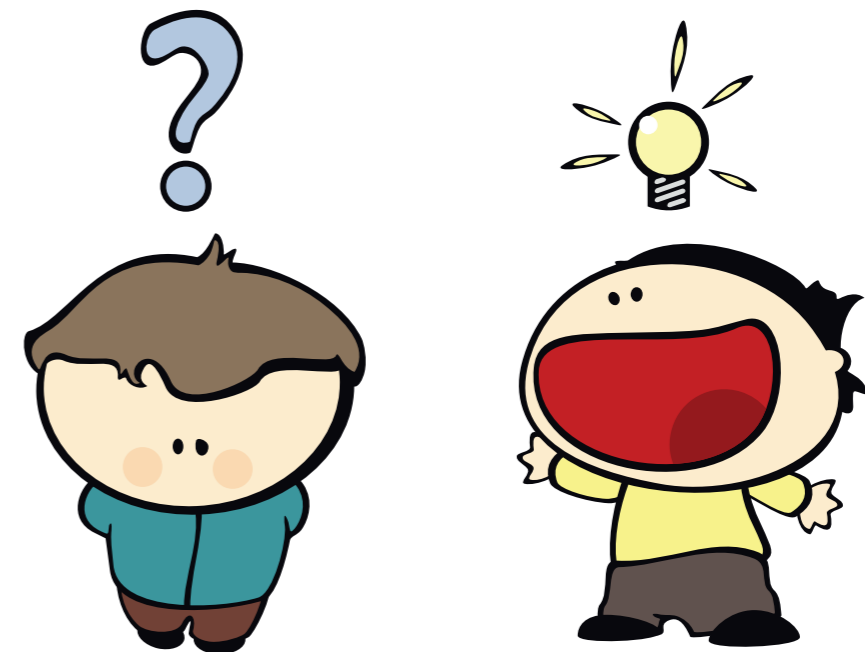
Kyselyjen tekeminen on suhteellisen helppo ja tehokas tapa kerätä hyvinvointitietoa. Kannattaa kuitenkin miettiä tarkasti, millainen kysely, millaiselle kohderyhmälle ja mitä tarkoitusta varten on järkevää toteuttaa. Lasten ollessa kyseessä erityisessä polttopisteessä on tutkimusetiikka.

Tiedonkeruussa on aina muistettava tutkimusethiset periaatteet. Niistä on huolehdittava myös kyselytutkimuksen toteutuksen yhteydessä. Hyvinvointitiedon keruuseen liittyvistä tutkimusethisistä periaatteista kerrotaan edellisen luvun alussa sivulla 10. Mulla on asiaa -hankkeessa pilotoidun kyselyn saatekirje, tiedote vanhemmille ja tutkimuslupalomake ovat liitteessä 2.

Mulla on asiaa -hankkeessa pilotoitu kokemuksellisen hyvinvoinnin kysely on laadittu Kuntaliiton arki- ja kokemustiedon kyselylomakkeen (Rousu 2009, 62-65) sekä hankkeessa pilotoitujen osallistavien menetelmien avulla saadun tiedon pohjalta. Hankkeen projekti- ja asiantuntijaryhmät ovat muokanneet kyselyä hankkeen tarpeisiin sopivaksi jättämällä osan Kuntaliiton lomakkeen kysymyksistä pois ja tuomalla muita aiheita tilalle. Hankkeessa toteutettu kysely tuotti tietoa lasten ja nuorten omista hyvinvoinnin ja turvallisuuden kokemuksista sekä arjen sujumisesta kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Tarkemmin kysymyksiin voi perehtyä kysymyslomakkeen avulla, joka löytyy liitteestä 2.

Hankkeessa toteutettua kyselyä jouduttiin rajaamaan ja kysymyksiä karsimaan melko paljon ensimmäisten suunnitelmien kysymystulvasta. Kysymyksiä jäi kuitenkin mukaan vielä paljon, ja toteutetun mittaisenakin kysely oli aivan ääri rajoillaan. Kyselyn ei ole tarkoituksenmukaista olla kovin pitkä ja raskas. Lyhyempi versio toimii paremmin etenkin alakouluikäisille. Tämän huomaa esimerkiksi siitä, että hankkeen kyselyn kysymyksiin vastanneiden määrä vähenee kyselyn loppua kohti: arvatenkin kyselyyn vastaamisen varattu aika on loppunut kesken.

Kannattaakin miettiä tarkkaan, minkä ikäisiltä lapsilta halutaan kerätä tietoa, mitä asioita halutaan selvittää ja miten se on mahdollista toteuttaa valittu ikäryhmä huomioon ottaen.

Kysely voidaan toteuttaa esimerkiksi koulujen kautta. Näin tavoitetaan mahdollisimman monenlaisista taustoista tulevia lapsia ja kokemuksellisesta hyvinvoinnista saadaan kattavaa tietoa. Käytännössä vastausten saaminen on pitkälti kiinni rehtoreista ja opettajista: siitä, kuinka innokkaasti he asiaa edistävät ja raivaavat tilaa koulutyön lomaan kyselyyn vastaamiseksi. Etenkin nuorimpien alakoululaisten kanssa kyselyyn vastaaminen vaatii opettajilta viitseliäisyyttä ja aikaa. Myös koulut saattavat olla erilaisessa asemassa vastaamisen helppouden suhteen, esimerkiksi tietokoneiden määrään ja saavutettavuuteen liittyen, mikäli kysely toteutetaan nettilomakkeella. Kysely voidaan toteuttaa myös perinteisellä paperilomakkeella, mutta tulosten koonnin ja analysoinnin kannalta on helpompaa ja nopeampaa käyttää jotakin nettipohjaista kyselytyökalua.

Kyselyn toteutuksessa kannattaa arvioida, mikä työkalu sopii tarpeisiin parhaiten ja hyödyntää mahdollisimman pitkälle kunnassa jo valmiina käytössä olevia työkaluja.

Kunkin kyselytyökalun omalta sivustolta löytyvät ohjeet kyselyn tekniseen toteutukseen. Yleisesti käytössä olevia nettipohjaisia kyselytyökaluja ovat esimerkiksi Web-

pol (w3.webropol.com/finland), Digium Enterprise (www.questback.fi/tuotteet/digium-enterprise), SurveyMonkey (fi.surveymonkey.com) ja Surveypal (fi.surveypal.com).

Kyselyjen haasteena alakouluikäisille toteutettuna on vastausten luotettavuus. Mulla on asiaa -hankkeessa pilotoituun kyselyyn lapset vastasivat itsenäisesti, ilman merkittävää apua aikuiselta. Opettajat ovat luultavasti osin auttaneet nuorimpia vastaajia kysymysten ja vastausvaihtoehtojen lukemisessa ja ymmärtämisessä. Silti vastauksiin jää tulkinnanvaraa. Nuorimmista oppilaista kaikki eivät välttämättä osaa vielä lukea, ja esimerkiksi aikamäärien arviointi voi olla vaikeaa. Kysymysten ja vastausvaihtoehtojen ymmärtämisessä voi olla hankaluuksia, vaikka kyselyssä käytetäänkin mahdollisimman yksinkertaista ja lapsille ymmärrettävää kieltä. Lapsille toimivat parhaiten yksinkertaiset kysymykset, joihin he voivat vastata joko kyllä tai ei. Joskus voidaan tarvita asteikkoa erittäin hyvä - erittäin huono. Tällöin asteikko voi olla naamioitu esimerkiksi erilaisiin naamioihin leveästä hymystä surulliseen ilmeeseen tai auringonpaisteesta rankkasateeseen, joista lapset voivat sitten valita sopivimman vaihtoehdon.

Vaikka kyselyssä ei välttämättä tavoitellakaan lapsitutkimuksen luotettavuutta, on mietittävä tarkasti, mitä asioita kannattaa kysyä ja minkä ikäisille lapsille kysely kohdistaa. Kokemustiedon kerääminen yhteisesti sekä lapselta että hänen huoltajaltaan toimii varmasti monessa yhteydessä, mutta ongelmaton ei tämäkään tapa ole. Las-

ten ja nuorten terveyttä luodanneen Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen LATE-tutkimuksen yhteydessä todettiin osan kiusaamistapauksista jääneen mahdollisesti pimentoon, koska niistä ei aina haluttu kertoa nuorten vastauslomakkeet tarkastaneelle terveydenhoitajalle (Mäki ym. 2010, 129). Samoin huoltajan kanssa yhdessä täytetyissä kyselyissä osa oleellisesta tiedosta, esimerkiksi päihdekokeiluista, saattaisi jäädä saamatta. Pitäisikin miettiä erilaisia tiedonkeruutapoja erilaisten asioiden selvittämiseen ja osata yhdistää niitä sopivasti.

Kunnallisen päätöksentekoprosessin kannalta kokemuksellisen hyvinvoinnin kysely kannattaa toteuttaa joko loppuvuodesta (loka-marraskuussa) tai viimeistään aivan alkuvuodesta (tammi-helmikuussa). Silloin kyselystä saatavia tuloksia ehditään paremmin hyödyntää kunnan toiminnan ja talouden suunnittelussa ja ne voivat aidosti toimia päätöksenteon pohjana. Tuloksia on syytä analysoida kaikilla niillä hallinnonaloilla, jotka ovat osallisina lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteutuksessa.

Analyysissä on pyrittävä ymmärtämään, mitä tulokset kertovat lasten ja nuorten hyvinvoinnista, millaisiin asioihin on syytä kiinnittää huomiota hyvinvointisuunnitelman toteutuksessa ja millaisia heikkoja tai vahvistuvia signaaleja lasten ja nuorten elinolojen ja hyvinvoinnin kehityksestä tuloksista on löydettävissä.

Kokemuksellisen hyvinvoinnin kyselyn analysoiduista tuloksista kannattaa viestiä laajasti ja monenlaisia väyliä hyödyntäen. Tulosten lisäksi oleellista on myös tiedottaa, millaisia kehittämis- tai ylläpitotoimia tulosten pohjalta suunnitellaan ja miten prosessit kuntaorganisaatiossa etenevät. Näin kerätyn tiedon hyödyntäminen ja kytkeminen päätöksentekoon tulee näkyvämmäksi myös kuntalaisille.

OHJEITA KOKEMUKSELLISEN HYVINVOINNIN KYSELYN TOTEUTTAMISEEN

- Mieti kyselyn teema, tavoite ja käyttötarkoitus.
- Huomioi eri-ikäisten lasten erilaiset mahdollisuudet vastata kyselyihin.
- Muokkaa ja rajaa kyselyä kohderyhmän ja tilanteen mukaan.
- Muista tutkimusetiikka. Tiedota lapsia, nuoria ja huoltajia kyselystä. Hanki huoltajilta tutkimuslupa.
- Käytä kohderyhmälle sopivaa kieltä.
- Organisoï kyselyn käytännön toteutus.
- Analysoi tulokset. Analyysissä kannattaa hyödyntää kaikkia niitä tahoja, jotka ovat tekemisissä lasten ja nuorten hyvinvoinnin kanssa.
- Tiedota tuloksista.
- Hyödynnä saatua tietoa päätöksenteossa sekä toiminnan arvioinnissa, suunnittelussa ja kehittämisessä.

OHJEITA INDIKAATTORITIEDOJEN HANKINTAAN

Indikaattoritiedon keräily on noussut viime vuosina kansainväliseksi trendiksi. Se liittyy toisaalta politiikan ja tehtyjen päätösten tuloksellisuuden osoittamiseen, toisaalta päätöksenteon perusteisiin ja tietoon perustuvaan politiikkaan. Indikaattorit ovat tärkeitä myös osallisuuden lisäämisessä. Kaikille avoimet indikaattorit ovat osa demokratian vahvistamista. Tieto on valtaa, ja sitä jaetaan avoimesti kansalaisille.

Taloudellisten indikaattorien lisäksi viime aikoina on kiinnostuttu uudestaan myös hyvinvoinnin muita osa-alueita luotaavista sosiaalisen kehityksen indikaattoreista. Lasten hyvinvoinnin kansalliset indikaattorit –mietinnössä hyvinvointia kuvataan kuudella eri ulottuvuudella sen mukaan, että ne kattavat merkittävän osan lasten elämästä. Ulottuvuudet ovat materiaallinen elintaso, terveys ja hyvinvointi, koulu ja oppiminen, turvallinen kasvuympäristö, osallistuminen ja sosiaalinen toiminta sekä yhteiskunnan tarjoama tuki ja suojele (Lasten hyvinvoinnin kansalliset indikaattorit 2011, 40).

Suomessa on viime vuosina tehty paljon indikaattoritiedon saralla. Lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyviä indikaattoreita on kehitetty Lasten hyvinvoinnin kansalliset indikaattorit –työryhmän lisäksi ainakin Kuntaliiton vetämissä LapsiARVI-hankkeessa, Nuorisosiain neuvottelukunnan Nuoran puitteissa sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen INDI-ohjelmassa (Lasten hyvinvoinnin kansalliset indikaattorit 2011, 10-12).

Mulla on asiaa –hankkeen seurantaindikaattoreiden valinnassa on hyödynnetty Lasten hyvinvoinnin kansalliset indikaattorit –työryhmän työskentelyä.

Hankkeessa mukana olevien kuntatoimijoiden toiveiden ja tarpeiden pohjalta valittiin kolmetoista indikaattoria lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien seurannan ja arvioinnin avuksi. Indikaattorit valittiin siten, että ne kattavat kaikki edellä mainitut kuusi hyvinvoinnin ulottuvuutta. Kutakin osa-aluetta tarkastellaan kahden tai kolmen indikaattorin avulla. Osa indikaattoreista on samoja kuin Lasten hyvinvoinnin kansalliset indikaattorit –työryhmän ehdotuksessa, osa puolestaan kuntien omien hyvinvointisuunnitelmien seurannan ja arvioinnin tarpeista lähteviä ja tämän pohjalta valittuja.

MULLA ON ASIAA –HANKKEEN INDIKAATTORIT OVAT

MATERIAALINEN ELINTASO

- Toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus kaikista lapsiperheistä
- Lasten pienituloisuusaste

TERVEYS JA HYVINVOINTI

- Perusterveydenhuollon kouluterveydenhuollon käynnit / 1000 7-18 –vuotiaita
- Psykiatrian poliklinikkakäynnit ikäryhmässä 7-13-v.

KOULU JA OPPIMINEN

- Peruskoulun erityisopetuspäätöksen saaneet, % / vuosiluokka 1-7 / kunta
- Perusopetukseen käytetyt taloudelliset resurssit / oppilas / kunta

TURVALLINEN KASVUYMPÄRISTÖ

- Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 7-14 -vuotiaat potilaat / 10 000 vastaavanikäistä
- Tehtyjen lastensuojeluilmoitusten määrä ikäryhmässä 7-12-v.

OSALLISTUMINEN JA SOSIAALINEN TOIMINTA

- Lasten Parlamentit maakunnassa
- Alakoulujen oppilaskunnat / kunnan koulut

YHTEISKUNNAN TARJOAMA TUKI JA SUOJELU

- Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17 -vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä
- Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä 0-17 -vuotiaita vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä
- Psykiatrian laitoshoidon 7-12 -vuotiaat potilaat / 1000 vastaavanikäisistä

Indikaattoritietojen hankintaa voidaan tehdä vuodenvuorokierroon nähden mihin aikaan tahansa. Tilastokeskuksen ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tietokannoissa tilastojen tiedot päivitetään useimmiten syksyllä tai aivan loppuvuodesta. Näin ollen kuluva vuosi syksyllä tai loppuvuodesta 2011 moniin tilastoihin päivittyvät vuoden 2010 lopulliset, tarkistetut tiedot. Ennakkotietoja voi olla saatavissa jo aiemmin. Kaikkien tietojen osalta päivitysrytmi ei kuitenkaan ole sama, vaan keruutiheydestä, tietosisällöstä ja päivitysrytmistä riippuen tilastoja voidaan päivittää nopeammassa tai hitaammassa tahdissa. Mulla on asiaa –hankkeessa valittujen indikaattorien tietojen hankinnasta kerrotaan yksityiskohtaisemmin liitteessä 3.

OHJEITA INDIKAATTORITIEDOJEN HANKINTAAN

- Valitse seurannan, arvioinnin ja kehittämisen kannalta oleelliset indikaattorit.
- Hyödynnä jo olemassa olevaa tilasto- ja rekisteriaineistoa, esimerkiksi Tilastokeskuksen StatFin-tietokantaa (<http://www.stat.fi/tup/statfin/index.html>) sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANetiä (<http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu>).
- Hyödynnä tilastojen pitkät aikasarjat, alueelliset rajaukset ja kuntakohtainen tarkastelu.

LOPUKSI

Hyvinvointitiedon kerääminen alakouluikäisiltä ei ole ongelmatonta. On tasapainoiltava tiedon luotettavuuden ja toisaalta riittävän helposti toteutettavan ja kustannustehokkaan keräämistavan välillä.

Kokemustietoa pystytään kyselyn lisäksi keräämään monenlaisin osallistavin ja toiminnallisin menetelmin. Pienten lasten kohdalla ne ovat erinomaisia, mutta systemaattisen, toistuvan ja kattavan tiedonkeruun menetelminä toimiakseen tiedonkeruun prosesseja on kehitettävä ja vastuunjako esimerkiksi kunnissa selkiytettävä.

Hyvinvointitiedon kerääminen ja tiedon hyödyntäminen kuntaorganisaatiossa voidaan kuvata yksinkertaistettuna prosessikaaviona esimerkiksi oheisella tavalla (Kuva 1). Tästä prosessikaaviosta aikajana on tietoisesti jätetty pois.

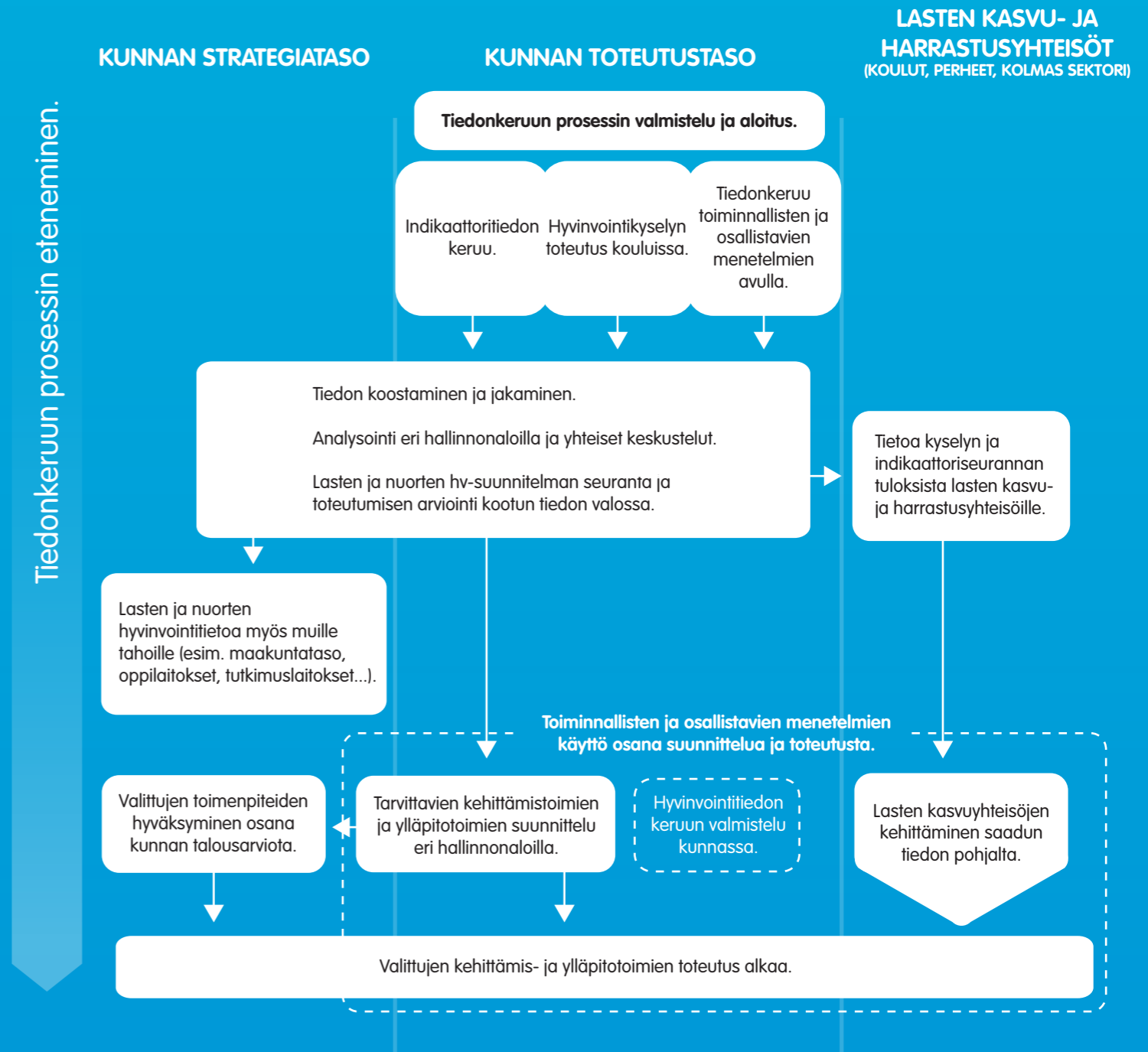
Tiedonkeruu kannattaa suunnitella ja toteuttaa kunnan omaan toimintasykliin luontevasti niveltäen ja etenkin siten, että tiedonkeruun tuloksia pystytään aidosti hyödyntämään päätöksenteon usein pitkäkestoisissa prosesseissa.

Tieto lasten ja nuorten elinoloista ja hyvinvoinnin tilasta on toiminnan kehittämisen kannalta tärkeää paitsi kun-

taorganisaatiolle, myös lasten ja nuorten kasvuyhteisöille sekä erilaisille palvelujen tuottajille, järjestöille, seurakunnille, oppilaitoksille, alueellisille ja maakunnallisille instituutioille. Kuntarajat ylittävällä tasolla kunnissa hankittua lasten ja nuorten hyvinvointitietoa voidaan käyttää yhteistyöprosessien ja kehittämishankkeiden perustana. Havainnoista hyvinvoinnin tilaan ja lasten ja nuorten elinoloihin liittyen kannattaa viestiä avoimesti myös lapsille, nuorille ja perheille sekä muille kuntalaisille. Oleellista on myös tiedottaa, millaisia (kehittämisen- tai ylläpito)toimia saadun tiedon pohjalta suunnitellaan ja miten prosessit kuntaorganisaatiossa etenevät. Näin kokemuksellisen tiedon hyödyntäminen ja kytkeminen päätöksentekoon tulee näkyvämmäksi myös kuntalaisille.

Panostukset lasten ja nuorten tämän päivän hyvinvointiin ovat varmoja sijoituksia tulevaisuuteen. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin eri tekijöihin ja osa-alueisiin syvemmälle pureutumiseksi on syytä käynnistää erillisiä selvitys-, kehitys- tai tutkimushankkeita. Nämä prosessit ovat paitsi kiinnostavia, myös tarpeellisia ymmärryksen lisäämiseksi sekä lasten elinolojen, hyvinvoinnin ja aidon osallisuuden edistämiseksi.

Kuva 1. Lasten hyvinvointitiedon kerääminen ja hyödyntäminen kunnallisessa päätöksentekoprosessissa. Hyvinvointitietoa tarvitaan kunnallisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteutuksen, seurannan ja arvioinnin tueksi ja päätöksenteon pohjaksi. Hyvinvointitiedon keruun tulisi olla jatkuva tai määräajoin toistettava, kunnan muihin toimintoihin luontevasti niveltävä ja päätöksentekoa tukeva prosessi.

LÄHTEET

Joensuu, Minna 2007. Millaista roolia lapselle tarjoavat kuntien lapsipoliittiset ohjelmat? Teoksessa Gretschesel, Anu & Kii-lakoski, Tomi (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto. Julkaisuja 77. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 144 – 157.

Karlsson, Liisa 2010. Lapsinäkökulmainen tutkimus ja aineiston tuottaminen. Teoksessa Kallio, Kirsi Pauliina, Ritala-Koskinen, Aino & Rutanen, Niina (toim.) Missä lapsuutta tehdään? Nuorisotutkimusverkosto. Julkaisuja 105. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry, 121 – 142.

Koskinen, Sanna 2010. Lapset ja nuoret ympäristökansalaisina. Ympäristökasvatuksen näkökulma osallisuuteen. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 98. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Kuntalaki 365/1995. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950365>. Luettu 21.7.2011.

Kurki, Leena 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen: muutoksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.

Kuula, Arja. 2006. Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Laitinen, Hanna 2002. Kenen ehdoilla? Osallistaminen kehitysyhteistyössä. Helsinki: Priima Offset.

Lasten hyvinvoinnin kansalliset indikaattorit 2011. Tavoitteena tietoon perustuva lapsipolitiikan johtaminen. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:3. Opetus- ja kulttuuriministeriö, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto.

Lastensuojelulaki 417/2007. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>. Luettu 21.7.2011.

Mäki, Päivi, Hakulinen-Viitanen, Tuovi, Kaikkonen, Risto, Koponen, Päivikki, Ovaskainen, Marja-Leena, Sippola, Risto, Virtanen, Suvi, Laatikainen, Tiina ja LATE- työryhmä (toim.) 2010. Lasten terveys – LATE-tutkimuksen perustulokset lasten kasvusta, kehityksestä, terveydestä, terveystottumuksista ja kasvuympäristöstä. Raportti 2/2010. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Nuorisolaki 72/2006. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>. Luettu 22.7.2011.

Oranen, Mikko 2010. Lasten osallisuus. Verkkajulkaisu. <http://www.sosiaaliporssi.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/hallinto/lapsenosallisuus/#Top>. Päivitetty 21.12.2010. Luettu 26.7.2011.

Paavola, Auli 2008. Lasten ja nuorten elinoloja koskevat tilastot ja muut tietolähteet. Lapsiasiavaltuutetun toimiston selvityksiä 3:2008. Sosiaali- ja terveysministeriö.

Perustuslaki 731/1999. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>. Luettu 21.7.2011.

Rousu, Sirkka 2009. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinta kunnissa. Opas lakisääteisen suunnitelman laadintaan. Osa 2. Suunnitelman seuranta ja arviointi. LapsiARVI-julkaisuja. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Terveystieteiden laitos 1326/2010. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>. Luettu 22.7.2011.

Vornanen, Riitta 2010. Nuorten hyvinvointiin turvallisuuden näkökulma. Teoksessa Leinonen, Markku (toim.) Puheen- vuoroja nuorten hyvinvoinnin tilasta Itä-Suomessa. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu – Juvenia osaamiskeskittymä, 51-61.

Yleissopimus lapsen oikeuksista. UNICEF Suomi. PDF-dokumentti. http://www.unicef.fi/files/unicef/pdf/Lasten_oik_sopimus.pdf. Päivitetty 28.11.2001. Luettu 10.12.2010.

LIITTEET

OHJEITA HYVINVOINTITIEDON HANKKIMISEKSI OSAL- LISTAVIN JA TOIMIN- NALLISIN MENETELMIN

Tässä liitteessä esitellään Mulla on asiaa -hankkeen yhteydessä pilotoidut osallistavat ja toiminnalliset kokemuksellisen tiedonkeruun menetelmät tarkkoine suunnitelmineen. Samalla pilotoinnin pohjalta arvioidaan menetelmien sopivuutta tiedonkeruuseen. Menetelmiä valittaessa kannattaa miettiä kohderyhmän koostumusta, ikää ja ympäristöä. Erilaiset menetelmät soveltuvat erilaisiin ympäristöihin ja erilaisiin tiedonkeruun tarkoituksiin. Suluissa menetelmän otsikon jälkeen on kerrottu, minkä ikäisille lapsille ja missä ympäristössä menetelmä toteutettiin.

Tiedonkeruu esiteltiin osallistujille aina samalla tavalla. Ohessa näkyvät pääkohdat, joita painotettiin:

”Halumme kuulla lapsia lasten hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Haluamme tietää, kuinka te voitte ja millaiset asi-

at tekevät teidät iloiseksi, ovat teille tärkeitä, ja mitkä asiat ovat puolestaan ikäviä. Kun tiedetään millaiset asiat vaikuttavat siihen, että teillä on hyvä olla, niin niihin asioihin voidaan vaikuttaa esimerkiksi kouluissa.

Osallistuminen on vapaaehtoista ja luottamuksellista, niin ettei henkilöllisyys paljastu. Luottamuksellisuus tarkoittaa sitä, että näitä töitä ei näytetä muille, opettajille, kerhonohtajille tai vanhemmille, eikä asioita mitä kerrotte, kerrota muille niin että muut saisivat tietää, mitä mieltä olette asioista.

Tämän takia pidetään kaikki työt nimettöminä, eli ei nimiä töihin. Toivomme myös, että kaikille annetaan työskentelyrauha.”

PIIRTÄMINEN JA HAASTATELU

Toteutettu: luokille 1 ja 2

Kesto: piirtäminen 45 min, haastattelut 5–10 min / osallistuja (voidaan toteuttaa esimerkiksi koulupäivän mittaan)

Materiaalit: värikyniä ja paperia, nitoja, liitutaulu tai fläppipaperia

POHJUSTUS

Jokainen osallistuja miettii ensin hetken, mitkä asiat ovat kivoja ja tärkeitä omassa elämässä tällä hetkellä ja myös sitä, mikä ei ole kivaa. Esimerkkejä voi antaa, esimerkiksi koulussa, kotona, kavereiden kanssa, harrastuksissa.

Jokainen piirtää kolmesta paikasta: koti, koulu ja muu paikka, jossa lapsi viettää eniten aikaa kodin ja koulun lisäksi. ”Muun paikan” saa lapsi itse päättää. Se voi olla esimerkiksi piha, leikkipuisto tai mummola.

”Muusta paikasta” tiedonkerääjä voi kysyä esimerkkejä ryhmältä ja kirjoittaa niitä taululle tai fläpille. Osallistujat kuitenkin itse päättävät, minkä paikan he piirtävät kolmannen paperiin.

PIIRTÄMINEN

Jokaiselle jaetaan kolme paperiarkkia. Arkit jaetaan yksi kerrallaan siten, että ensin jaetaan paperi, johon piirretään kotiin liittyviä kivoja/tärkeitä ja ei kivoja asioita. Kun suurin osa on jo valmis (n. 10-15 min), jaetaan seuraava paperi, johon piirretään kivoja/tärkeitä ja ei kivoja asioita koulussa. Kun tämä on valmis, jaetaan kolmas paperi.

Paperit on jaettu valmiiksi viivalla puoliksi, ja toiselle puolelle piirretään ne asiat, jotka ovat lapsen mielestä kivoja/tärkeitä kussakin paikassa ja toiselle puolelle ne, mitkä eivät ole kivoja. Piirustusvälineet ovat yhteisiä, jokainen voi käydä hakemassa tarvitsemansa värit tai käyttää omia värejä.

Kun kaikki piirroksot ovat valmiita, tiedonkerääjä kiertää ryhmässä numeroimassa työt osallistuja kerrallaan (numerointi istumajärjestyksen tms. mukaan), nitoo kunkin työt yhteen ja kirjoittaa muistiin työn numeron ja lapsen nimen listaan. Listasta vedetään aina nimi yli sitä mukaa kun saadaan lapset haastateltua.

Kiitetään lapsia osallistumisesta ja ryhmän ohjaajaa, esimerkiksi opettajaa, mahdollisuudesta tulla keräämään tietoa. Lapsille kerrotaan, että piirtämisen jälkeen he pää-

sevät yksitellen esittelemään piirustuksensa tiedonkerääjälle päivän aikana. Ohjaaja lähettää lapsen tiedonkerääjän luokse tai tiedonkerääjä voi tulla hakemaan seuraavaa lasta, kun edellisen haastattelu on ohi.

HAASTATELUT

Piirtämisen jälkeen vuorossa ovat haastattelut, joissa osallistuja kertoo tiedonkerääjälle, mitä on piirtänyt. Tiedonkerääjä tapaa lapset yksitellen. Tiedonkerääjällä on lapsen piirustukset valmiina järjestyksessä ja ennen haastattelua pöydälle asetettuna, jotta lapsi pääsee heti kertomaan työstään.

Tiedonkerääjä käyttää seuraavia kysymyksiä: ”Kerro minulle, mitä piirsit.” ”Miksi?”. Näin pyritään välttämään johdattelevia kysymyksiä ja lapsi saa vapaasti kertoa piirustuksestaan. Tiedonkerääjä tekee muistiinpanoja tarvittaessa, jos haastattelussa ilmenee jotain, mikä selventää piirustusta.

Osallistujilta voi kerätä palautetta suullisesti. Kysytään, oliko piirtämistehtävä mukava vai tylsä, ja voisiko tehtävään lisätä jotain. Korostetaan, ettei tähän ole oikeaa vastausta, vaan lapset saavat vapaasti kertoa mielipiteensä tehtävästä. Osallistujilta kysytään, mahtuiko paperiin tai ehtikö piirtää kaiken mitä halusi, ja haluaako vielä sanoa jotain. Piirroksot jäävät tiedonkerääjälle.

PILOTOINNIN AIKANA HAVAITTUA

Menetelmän piirustus ja haastattelu ovat aikaa vieviä. Toisaalta haastattelun pois jättäminen jättäisi paljon olennaista tietoa piirustuksista saamatta. Piirustuksesta kertominen antaa myös lapselle kokemuksen, että häntä kuunnellaan ja ollaan kiinnostuneita hänen mielipiteestään. Kysymyksenasettelu kannattaa miettiä tarkoin, jotta aineistosta saadaan tarpeenmukainen.

Kolmesta paikasta piirtäminen yhden oppitunnin pituisena aikana on melko hektistä, ja lapset toivoivatkin lisää aikaa piirtämiselle. Toiset taas sanoivat, että annetussa ajassa ehti hyvin piirtää. Kaksi eri piirustusta voisi olla sopiva määrä. Toisaalta rajatun ajan puitteissa osallistujat piirtävät ne asiat, jotka tulevat ensimmäisenä mieleen, eivätkä ehdi miettiä liikaa. Osallistujat pitivät tehtävästä. Osan mielestä oli hankala piirtää joitain käsitteellisiä asioita, jolloin he saivat halutessaan myös kirjoittaa.

KIRJEEN KIRJOITTAMINEN

Toteutettu: luokille 3, 4 ja 5

Kesto: 45 min

Materiaalit: jokaiselle kynä ja paperia, liitutaulu tai fläp-pipaperia

POHJUSTUS

Jokainen osallistuja kuvittelee, että paras kaveri on ollut vuoden poissa Suomesta eikä ole nähnyt häntä pitkään aikaan. Jokainen saa keksiä maan ystävälleen ja miksi hän on siellä.

Ennen kirjeen kirjoittamista tiedonkerääjä käy yhdes- sä ryhmän kanssa läpi esimerkkejä siitä, mistä asioista voi kirjoittaa, mahdollisimman monipuolisesti. Tehdään näis- tä asioista miellekartta taululle tai fläpille. Oppilaat voivat nimetä asioita, joista voisi kertoa kaverille. Kaverille voi kertoa esimerkiksi miten menee koulussa, kotona, mitä on tehnyt ja mikä on ollut kivaa viime aikoina. Tiedonkerääjä kysyy, olisiko joku osallistujista halukas kirjoittamaan asi- oita ylös. Jos ei ole, niin tiedonkerääjä voi tehdä sen.

TOTEUTUS

Lapsille jaetaan kirjepaperit (ja kynät). Jokainen kirjoittaa kirjeen ystävälleen. (Huom. ei omaa nimeä kirjeeseen.) En- sin kerrotaan kivat uutiset ja asiat elämästä tällä hetkellä. Sen jälkeen kirjoitetaan asioista, jotka eivät ole kivoja tai jotka osallistuja haluasi muuttaa elämässään.

Jos osallistujilla on hankaluuksia keksiä, mistä kirjoit- taa, voi katsoa apua miellekartasta. Asioista pyritään kir- joittamaan mahdollisimman monipuolisesti ja käyttämään tiedonkeruulle varattu aika kokonaan. Jos siis joku on valmis viiden minuutin päästä, tiedonkerääjä pyytää lasta miettimään vielä lisää asioita, joista ystävälle voi kirjoittaa.

Kirjeet jäävät tiedonkerääjälle. Lopuksi tiedonkerääjä kerää suullisen palautteen menetelmästä. Kiitetään lapsia osallistumisesta ja ryhmän ohjaajaa mahdollisuudesta tulla tekemään tiedonkeruuta.

PILOTOINNIN AIKANA HAVAITTUA

Kirjeen kirjoittaminen on tiedonkerääjälle vaivattomampi vetää kuin piirtäminen. Menetelmä on tehokas ja informa- tiivinen. Menetelmän avulla saadaan helposti suuri määrä tietoa halutuista asioista. Ohjeiden tulee kuitenkin olla sel- keät, jotta aineistosta saadaan tarkoituksenmukainen. Pilo-

toinnin yhteydessä joku kirjoitti kirjeen siten, että oli vain kyselyt asioista ”kaveriltaan”, mutta ei kertonut omasta elämästään juuri mitään. Silloin osallistujan mielipiteitä ha- lutuista asioista ei saada selville.

Kaikille kirjeen kirjoittaminen ei ollut kovin mieluisaa, toiset taas tykkäsivät paljonkin. Monet myös piirsivät jon- kin kuvan kaverilleen. Jotkut osallistujat olivat hyvillään siitä, että saivat sanoa mielipiteensä asioista. Palautetta kysyttäessä jotkut mainitsivat, että heidän mielestään olisi ollut helpompi puhua kuin kirjoittaa. Aluksi pari osallistu- jaa ei aikonut kirjoittaa kirjettä, mutta hetken mietittyään hekin alkoivat kirjoittaa.

Kirjeiden läpikäyminen voi olla aikaa vievää. Pilotoin- nin yhteydessä kirjoitetuissa kirjeissä oli myös melko pal- jon tiedonkeruun kannalta turhaa tietoa. Tutkimuksen kan- nalta turhan tiedon karsimiseksi annettujen ohjeiden tulee olla selkeät, että osallistujat tietävät, mitä tehdä ja millais- ta tietoa heiltä odotetaan.

Kirjeistä nousi esiin monia erilaisia teemoja. Kirjoittajat olivat käsitelleet monipuolisesti erilaisia asioita, ja kirjoit- tamalla saadaan yksilölliset ja kokemukselliset mielipiteet ehkä paremmin esille, kuin esimerkiksi kyselylomakkeella tai valmiilla kysymyksillä. Kirjeeseen voi kirjoittaa vapaasti eri aiheista ja ehkä myös asioita, mitä ei välttämättä sanoisi haastattelijalle.

MIELLEKARTTA

Toteutettu: luokille 1, 2 ja 6, ensimmäiselle luokalle pa- ritehtävänä

Kesto: 45 min

Materiaalit: paperia, kyniä, värejä

TOTEUTUS

Osallistujat miettivät ensin hetken parin kanssa, mitkä asi- at ovat itselle tärkeitä ja kivoja elämässä, mitä asioita ha- luaisi muuttaa ja mitkä ovat ikäviä. Miellekartta tehdään pareittain tai itsenäisesti, tiedonkerääjä voi päättää, kumpi on tarkoituksenmukaista. Lapsille jaetaan paperit, jokaisel- le oma tai parille yhteinen. He voivat käyttää omia väriky- niään tai lainata tiedonkerääjän tuomia kyniä.

Paperin keskelle piirretään oma kuva tai parityösken- telyssä lapsen kuva. Piirroksen voi värittää. Piirroksen

ympäriille kirjoitetaan ja/tai piirretään asioita, jotka ovat osallistujille kivoja ja tärkeitä ja jotka eivät ole heidän mie- lestään kivoja. Vasemmalle puolelle osallistujat kirjoittavat tai piirtävät asioita, jotka ovat tärkeitä, hyvin ja kivoja elä- mässä, oikealle niitä, joita haluaisi muuttaa tai jotka eivät ole kivoja. Pareittain tekevät voivat kirjoittaa saman asian molemmille puolille, jos toisen mielestä asia on kiva ja toi- sen mielestä ei.

Tehtävän jälkeen kysellään osallistujilta palautetta suul- lisesti: Mitä mieltä he olivat tehtävän tekemisestä? Miksi? Miltä se tuntui? Asteikolla 4 – 10, kuinka kivaa tehtävän tekeminen oli ja miksi?

Lopuksi kiitetään lapsia osallistumisesta ja ohjaajaa sii- tä, että tiedonkerääjä sai tulla tekemään tiedonkeruuta.

PILOTOINNIN AIKANA HAVAITTUA

Miellekartan piirtäminen on helppo toteuttaa, eikä sen te- keminen vie paljoa aikaa. Se on tehokas ja tiivis tiedonhan- kintatapa, sillä miellekartassa ei ole tiedonkeruun kannalta turhaa tietoa. Menetelmän valinnassa kannattaa huomioi- da kohderyhmä: miellekartan teko sopii ehkä paremmin nuorille osallistujille.

Vanhempien osallistujien mielestä miellekartan tekemi- nen oli liian helppoa ja nopeaa, he olisivat kaivanneet lisäk- si jotain muuta toimintaa.

Keskustelua viritettäessä vanhemmat osallistujat eivät innostuneet keskustelemaan aiheesta. Keskustelun avulla asioista olisi luultavasti saatu syvempää tietoa. Syynä tä- hän saattoi olla tilanteen outous: ilmapiiri luokassa ei ollut kovin avoin, eivätkä osallistujat olleet innokkaita. Luokan opettajan mukaan oppilaat ovat normaalisti keskustelevai- sia, joten tiedonkeruu osui ehkä huonoon aikaan. Palautet- ta kysyttäessä yksi osallistuja ei pitänyt menetelmästä sen vuoksi, kun joutui kertomaan itsestään. Toisen mielestä miellekartan tekeminen oli ”ihan normi”.

Nuoremmat taas pitivät tehtävästä, koska siinä sai piir- tää. Varsinkin he, jotka tekivät miellekarttaa pareittain, pitivät menetelmästä. Pareittain tekevät piirsivät mielle- karttaa lattialla, mikä luultavasti osaltaan teki tilanteesta mukavan ja epämuodollisen. Osallistujat olivat tyytyväisiä siihen, että sai kirjoittaa oman mielipiteen ja että sai ”miet- tiä omasta päästä”.

MINUN ELÄMÄNI

Toteutettu: 4. luokalle

Kesto: 10-15 min / osallistuja (voidaan toteuttaa esimer- kiksi koulupäivän mittaan)

Materiaalit: tiedonkerääjälle tietokone tai paperia ja kynä

TOTEUTUS

Kerrotaan ensin kaikille yhteisesti, mitä tehdään: Jokainen käy tiedonkerääjän luona yksitellen kertomassa omasta elämästään ja tiedonkerääjä kirjaa kaiken ylös niin kuin osallistuja sen kertoo. Idea on sama kuin sadutuksessa, mutta tässä lapselle annetaan aihe, mistä kerrotaan. Sadun kertomisen sijaan kerrotaan omasta elämästä: mitkä asiat ovat kivoja ja mitkä eivät ole kivoja.

Lapset käyvät yksitellen tiedonkerääjän luona sadutet- tavana, joten paikaksi on valittava rauhallinen tila, jossa voi olla häiriintymättä. Aikaa sadutukselle on hyvä varata 10 – 15 minuuttia lasta kohden. Lapsi kertoo tiedonkerää- jälle, mitkä asiat kivoja ja tärkeitä omassa elämässään ja myös, mitkä asiat eivät ole kivoja.

”Kerro minulle sinun elämästäsi, mikä sinusta on kivaa ja mikä ei ole kivaa elämässäsi. Minä kirjaan kaiken muis- tiin juuri niin kuin sinä sen kerrot. Lopuksi luen tekstin sinulle ja voit vielä korjata sitä. Ole hyvä.”

Tiedonkerääjä kirjoittaa osallistujan sanelun mukaan, ei kommentoi, vaan kirjaa kaiken, mitä lapsi kertoo. Kun osallistuja on mielestään valmis, hänelle luetaan se, mitä hän on kertonut ja lapsi saa vielä muuttaa tekstiä.

Lopuksi kysytään osallistujalta, mitä mieltä hän oli sa- dutuksesta ja kiitetään osallistumisesta. Tiedonkerääjä käy hakemassa seuraavan lapsen sadutettavaksi.

PILOTOINNIN AIKANA HAVAITTUA

Menetelmä vie paljon aikaa, sillä osallistujat käyvät yksi- tellen tiedonkerääjän luona kertomassa elämästään. Toi- saalta siinä tilanteessa lapselle tulee tunne, että häntä kuunnellaan ja hän voi kertoa elämästään juuri niin vähän tai paljon kuin haluaa. Menetelmän avulla ei saada kovin informatiivista tietoa, kertomukset jäivät ainakin pilotoin- nissa kovin lyhyiksi. Suunniteltaessa menetelmän käyttöä kohderyhmä on mietittävä tarkkaan, sillä menetelmä ei sovi kaikille.

LÄHIALUEEN KARTTA

Toteutettu: luokille 3 ja 5

Kesto: 45 min

Materiaalit: värejä, paperia, liitutaulu tai fläppipaperia

TOTEUTUS

Tiedonkerääjä miettii ensin osallistujien kanssa yhdessä, missä paikoissa vietetään eniten aikaa. Tiedonkerääjä kirjoittaa taululle tai fläpille listan niistä paikoista, joita osallistujat sanovat. Nämä paikat ovat esimerkkejä, jotta lapset miettivät paikkoja mahdollisimman monipuolisesti. Jos osallistujasta tuntuu, ettei hän keksi kovin montaa paikkaa, apua voi katsoa listasta.

Lapsi piirtää paperille paikkoja, missä viettää eniten aikaa. Hän voi piirtää esimerkiksi koulun ja kodin sekä jonkin muun paikan. Tarkoitus on piirtää paikkoja mahdollisimman monipuolisesti. Paikkojen ei tarvitse sijaita paperilla kartanomaisesti.

Piirrosten ympärille jätetään tilaa kirjoitukselle ja/tai uusille piirroksille. Lapsi kirjoittaa tai piirtää näiden paikkojen ympärille, mikä kussakin paikassa on kivaa ja tärkeää ja myös niitä asioita, jotka eivät ole kivoja.

Kun kaikki ovat valmiita, työt tuodaan tiedonkerääjälle. Tiedonkerääjä kerää osallistujilta suullista palautetta: mitä mieltä olivat tehtävästä ja kuinka kivaa (vaikkapa asteikolla 4 – 10) tehtävän tekeminen oli. Lopuksi kiitetään kaikkia osallistumisesta ja ohjaajaa siitä, että tiedonkerääjä pääsi tekemään tiedonkeruuta.

PILOTOINNIN AIKANA HAVAITTUA

Lähialueen kartan piirtäminen on helppo organisoida ja järjestää. Menetelmän avulla saadaan tietoa tiiviissä muodossa. Osallistujat pitivät menetelmästä, koska siinä sai piirtää. Erään osallistujan mielestä tehtävä oli mielenkiintoinen, sillä siinä sai kirjoittaa paperille omat mielipiteet. Jotkut oppilaat eivät halunneet osallistua, sillä he eivät kuulemma keksineet mitään. Myös lähialueen kartta -tehtävään voisi liittää haastattelut, jotta joistain asioista saisi enemmän tietoa.

TUUNAA TAAJAMA -ASKARTELU

Toteutettu: kerhokerralla ja seurakunnan tapahtumassa, osallistujat 7 – 13-vuotiaita

Kesto: noin tunti

Materiaalit: kartonkia, paperia, liimapuikkoja, saksia, teippiä, kyniä

TOTEUTUS

Esitellään osallistujille, miksi ollaan paikalla ja mitä tehdään: tuunaa taajama -askartelu. Työ tehdään yksin tai pareittain tai pienissä ryhmissä, osallistujat saavat päättää. Osallistujia herätellään aiheeseen aivoriihellä, eli osallistujat keksivät pienissä ryhmissä kolmen minuutin aikana mahdollisimman paljon heille tärkeitä asioita ja kirjoittavat ne muistiin. Tärkeintä ei ole se, mitä asioita ryhmät keksivät, vaan se, että osallistujat innostuvat aiheesta. Tiedonkerääjä kerää aivoriihen tuotokset itselleen.

Osallistujat askartelevat mukavan koulun, kodin tai muun valitsemansa ympäristön (piha, puisto tms.). He saavat itse tai parin kanssa valita, minkä ympäristön valitsevat. Työt tehdään paperin tasossa, ei kolmiulotteisina, jotta töitä on helpompi kuljettaa ja varastoida. Osallistujat askartelevat ja kirjoittavat kartongille asioita, jotka ovat mukavia tai kivoja asioita heidän valitsemassaan paikassa. Työhön askarrellaan myös asioita, jotka eivät ole mukavia tai ovat ikäviä kyseisessä paikassa. Kivat ja ikävät asiat merkitään selkeästi. Kivoihin asioihin merkataan plus-merkki ja ikäviin asioihin miinus-merkki. Kun osallistujat askartelevat, tiedonkerääjä kiertelee heidän joukossaan ja kyselee, miksi jotkut asiat ovat kivoja tai eivät ole kivoja.

Lopuksi kysytään osallistujilta, mitä mieltä he olivat tehtävästä ja kirjataan mielipiteet muistiin. Kiitetään lapsia osallistumisesta ja ohjaajia siitä, että tiedonkerääjä pääsi tekemään tiedonkeruuta.

PILOTOINNIN AIKANA HAVAITTUA

Askartelu oli mielekäs tapa toimia, koska se oli mieluinen osallistujille. Osa käytti myös piirtämistä työssään, se tuntui olevan ehkä helpompaa kuin kartongista leikkaaminen ja liimaaminen. Lähes kaikki osallistujat halusivat tehdä työt pareittain tai pienissä ryhmissä. Aivoriihen käyttö alussa oli hyvä keino herätellä osallistujia ajattelemaan elämässään tärkeitä asioita. Listat olivat osin informatiivi-

sempia kuin itse askartelut. Aivoriihet toteutettiin samoisissa ryhmissä kuin askartelukin. Tähänkin menetelmään kannattaisi ehkä liittää haastattelu, jotta vastauksista saisi enemmän tietoa.

KAHDEKSANPÄIVÄINEN VIIKKO

Toteutettu: kerhokerralla, osallistujat 7 – 13-vuotiaita

Kesto: noin tunti

Materiaalit: erivärisiä kartonkeja, vanhoja lehtiä, saksia, liimaa, kyniä

TOTEUTUS

Tehdään kuvaus kunkin osallistujan normaalista viikosta: mitä kukakin tekee eri viikonpäivinä ja mitkä asiat ovat elämässä tärkeitä ja mukavia sekä mitkä eivät ole. Menetelmän tavoitteena on saada osallistujat pohtimaan viikonpäivien avulla monipuolisesti omaa elämäänsä, mitä heidän elämässään tapahtuu viikolla ja mitä viikonloppuna.

Tiedonkerääjä jakaa kaikille osallistujille kahdeksan paperiarkkia, paperit voivat olla erivärisiä. Jokainen paperiarkki edustaa yhtä viikonpäivää. Kahdeksanteen arkkiin voi kirjoittaa tai piirtää niitä asioita, jotka eivät tunnu soveltuvan millekään tietylle päivälle. Eri päiviin voi kirjoittaa, piirtää, maalata tai liimata kuvia kyseisestä päivästä. Osallistujat tekevät kuhunkin paperiin kuvauksen siitä, mitkä asiat ovat kivoja ja tärkeitä kyseisessä päivässä. Päiviin voi liittää myös asioita, jotka eivät ole mukavia. Töihin merkitään selkeästi, mitkä asiat ovat mukavia ja tärkeitä ja mitkä taas eivät ole. Mukavat ja tärkeät asiat merkitään joko plus-merkillä tai kirjoittamalla, negatiiviset taas miinuksella tai kirjoittamalla.

Osallistujien askarrellessa ja piirtäessä tiedonkerääjä kiertää lasten joukossa, ja he voivat kysellä tiedonkerääjältä, jos jokin asia on vielä epäselvä. Lopuksi tiedonkerääjä kerää työt ja kyselee suullista palautetta toiminnasta. Palautteet kirjoitetaan muistiin. Osallistujat voivat lisäksi vielä sanoa jotain askarteluihinsa liittyen, jos haluavat.

PILOTOINNIN AIKANA HAVAITTUA

Menetelmän avulla saa osallistujat miettimään monipuolisesti viikkoajan ja niitä asioita, joita eri päiviin liittyy. Me-

netelmää käytettäessä tulee kiinnittää huomiota hyvään pohjustukseen. Jotkut osallistujat antoivat palautetta siitä, että oli hankala keksiä elämästään asioita työhön. Nyt useimmat keksivät vain yhden asian päivää kohti. Tämä tarkoittaa sitä, että olisi pitänyt miettiä yhdessä hieman enemmän. Toisaalta, jos pohjustetaan liikaa, johdatellaanko silloin osallistujia? Pitäisi löytää näiden ääripäiden välistä sellainen tapa, että hieman autetaan osallistujia, muttei johdatella liikaa.

Osallistujista suurin osa piti kahdeksanpäiväisen viikon menetelmästä. Perusteluiksi he sanoivat, että ”oli just hauska, kun sai piirrellä”. Piirtäminen tuntuu olevan luonteva tapa ilmaista itseään, ainakin suurimmalle osalle osallistujista. Kerhoryhmä oli pieni, vain viisi kerholaista. Tämä mahdollisti sen, että oli helppo jutella ja kysellä lasten piirroksista heidän piirtäessään. Se syvensi piirroksia, kaikkea ei olisi luultavasti ymmärtänyt ilman tarkentavia kysymyksiä. Olisi luultavasti hyvä yhdistää haastattelua menetelmiin mahdollisuuksien mukaan, sillä pelkällä piirtämisellä tiedonsaanti ei välttämättä ole yhtä monipuolista kuin haastattelun avulla syventäen.

MIKÄ MINULLE ON TÄRKEÄÄ?

Toteutettu: 7. luokalle

Kesto: 45 min

Materiaalit: paperilaput/muistilaput, kyniä

POHJUSTUS

Pidetään aivoriihi pienissä ryhmissä. Jokainen ryhmä yrittää saada kirjoitettua kolmen minuutin aikana mahdollisimman monta asiaa, jotka ovat tärkeitä elämässä. Ei ole olennaista, mitä asiat ovat, tärkeintä on saada heräteltyä osallistujat aiheeseen.

TOTEUTUS

Jokaiselle jaetaan 5 – 10 lappua. Lappuihin on merkitty toiselle puolelle plus-merkki ja toiselle miinus-merkki. Jokainen valitsee ja kirjoittaa lappujen plus-puolelle tärkeimmät asiat elämästään, yksi asia yhdelle lapulle. Tämän jälkeen osallistujat keskustelevat pienissä ryhmissä tärkeistä asioista elämässään. Mitkä asiat ovat elämässä tärkeitä? ►

Onko mahdollista tehdä ryhmälle yhteinen top kymppi? Osallistujat asettavat lapuilla olevat ryhmän ”arvot” tai tärkeät asiat tärkeysjärjestykseen.

Tämän jälkeen pidetään parin minuutin aivoriihi asioista, jotka ovat ikäviä tai joita haluaisi muuttaa elämässään. Ryhmät tekevät listan näistä asioista. Sitten laput käännetään ympäri, ja niiden miinus-puolille kirjoitetaan asioita, jotka ovat ikäviä tai joita haluaisi muuttaa elämässään. Käydään vielä lyhyt keskustelu ryhmissä näistä asioista.

Tiedonkerääjä kerää laput osallistujilta. Kerätään suullinen palaute menetelmästä. Mitä osallistujat olivat mieltä menetelmästä? Palautteet kirjataan muistiin. Lopuksi kiitetään osallistujia ja ohjaajaa siitä, että tiedonkeruu oli mahdollista toteuttaa.

PILOTOINNIN AIKANA HAVAITTUA

Menetelmä tuntui olevan osallistujille mieluinen, ja he antoivatkin hyvää palautetta menetelmän mukavuudesta. Mikä minulle on tärkeää -menetelmän avulla saadaan tehokkaasti ja monipuolisesti tietoa niistä asioista, jotka osallistujille ovat tärkeitä heidän elämässään. Jos aikaa on käytettävissä enemmän, tähänkin menetelmään voisi olla hyvä liittää haastattelut, esimerkiksi ryhmissä, jotta asioista saataisiin syvällisempää tietoa kuin vain kirjoittamalla. Tiedonkerääjä ei kuule ryhmien keskenään käymää keskustelua.

Tunnelma pilotointiin osallistuneessa luokassa oli rento ja oppilaat osallistuivat toimintaan mielellään. Palautetta kysyttäessä oppilaat sanoivat, että oli mukavaa, kun sai olla kaverin kanssa ryhmässä eikä pareja arvottu.

KOLLAASI

Toteutettu: kerhokerralla, osallistujat eri-ikäisiä

Kesto: noin tunti

Materiaalit: vanhoja aikakaus- tai sanomalehtiä, saksia, liimaa, kartonkia, värikyniä

TOTEUTUS

Osallistujat tekevät kollaasin elämästään: niistä asioista, jotka heidän mielestään ovat mukavia ja tärkeitä sekä niistä, jotka eivät ole mukavia. Osallistujille jaetaan kartongit,

joihin he voivat liimata lehdistä leikkaamia kuvia sekä piirtää tai askarrella.

Kollaasit voidaan tehdä itsenäisesti tai pienissä ryhmissä. Kartongille osallistujat liimaavat ja piirtävät mukavia ja ikäviä asioita. Mukavat ja ikävät asiat merkataan selkeästi, jotta tiedonkerääjä osaa tulkita kollaasit oikein (esimerkiksi plussalla ja miinuksella). Kun osallistujat askartelevat, tiedonkerääjä kiertelee osallistujien parissa, jotta häneltä on helppo kysyä neuvoa.

Kun kaikki ovat valmiita, työt esitellään sanallisesti ja tiedonkerääjä voi esittää vielä tarkentavia kysymyksiä kollaaseista. Muistiinpanoja voi tehdä tarvittaessa. Lopuksi kiitetään osallistujia ja ohjaajaa siitä, että päästiin keräämään tietoa.

PILOTOINNIN AIKANA HAVAITTUA

Tärkeitä ja mukavia asioita elämässä käsiteltiin osittain eri näkökulmista kuin aiemmin. Lehdet ehkä antoivat hieman tukea tälle, sillä niistä pystyi etsimään mukavia asioita ja samalla löytämään uusia näkökulmia. Tällä pilotointikeralla osa osallistujista oli poikkeuksellisen levottomia, ja palautetta kerätessä tuli ilmi, että levottomuus häiritsi muita. Suurin osa antoi menetelmän mukavuudelle arvostuksen hyvän tai kiitettävän, joten monet kuitenkin pitivät kollaasin tekemisestä.

Lähes kaikki osallistujat tekivät työn itsenäisesti, vaikka he olisivat saaneet tehdä kollaasit ryhmissä tai pareittain. Ehkä aiheen henkilökohtaisuuden kannalta oli hyvä, että he tekivät kollaasit itsenäisesti. Lehtiä ja niistä leikattuja kuvia käytettiin lopulta melko vähän hyödyksi. Kaikki osallistujat myös piirsivät tai kirjoittivat lisäksi, ehkä niin oli helpompaa ilmaista itseään. Erään osallistujan mielestä oli hankalaa saada paperille kaikkia ajatuksia, joita päässä oli. Osa osallistujista kertoi palautteessa, että aihe oli ollut tylsä ja vähän outo ja että oli ollut hankala keksiä asioita, jotka olisivat mukavia. Toki yksilöllisiä eroja on paljon, toiset keksivät helpommin tärkeitä ja mukavia asioita elämästään kuin toiset.

OHJEITA KOKEMUKSELLISEN HYVINVOINNIN KYSELYN TOTEUTTAMISEEN

Mulla on asiaa -hankkeen kokemuksellisen hyvinvoinnin kyselyn yhteydessä käytetty saatekirje, tiedote vanhemmille ja tutkimuslupalomake.

HYVÄ REHTORI, HYVÄT OPETTAJAT,

Mikkelin ammattikorkeakoulun nuorisosalin osaamiskeskittymä Juvenia koordinoi Mulla on asiaa -hanketta, jossa kehitetään maakunnallista toimintamallia 7-13-vuotiaiden elinolojen seurantaan sekä hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämiseen. Hankkeessa kerätään monenlaista tietoa lasten elinoloista ja hyvinvoinnista. Tietoa tarvitaan kunnallisten hyvinvointisuunnitelmien seurannan, arvioinnin ja kehittämisen tueksi, ja sen pohjalta tuotetaan maakunnallinen lasten hyvinvointikertomus. Myös koulujen ja oppilaskuntien toimintaa on mahdollista kehittää tulosten pohjalta.

Pyydänkin nyt apuunne ja yhteistyötä kokemuseräisen tiedon kyselyn toteuttamiseksi koulussanne. Kysely toteutetaan maakunnan peruskouluissa nettipohjaisella kyselylomakkeella **luokka-asteille x-x**. Nettikysely on avattu tänään xx.xx. ja se sulkeutuu xx.xx. Aikaa vastaamiseen on siis kolmen viikkoa. Linkki kyselyyn on tässä: <http://www.kyselytyokalu.net>

Oppilaiden huoltajia tiedotetaan kyselystä ja heiltä tarvitaan kirjallinen lupa lapsen osallistumiselle kyselyyn

(tiedote ja lupalomake liitteenä). Osallistuminen on lapselle joka tapauksessa vapaaehtoista.

Uskon, että te rehtorit ja opettajat olette parhaita asiantuntijoita kyselyn nettitäytön käytännön järjestelyissä. Kyselyn pilotoinnin ja aiemman toteutuskierroksen perusteella toimivaksi käytännöksi osoittautui kuitenkin se, että noin puolet luokasta kerrallaan täyttää kyselyn - riippuen tietenkin siitä, miten tilat ja tietokoneet tämän mahdollistavat. Kyselyyn vastaamiseen kuluu aikaa varttuneemmillä oppilaille noin 20 minuuttia, nuoremmille kannattane varata koko oppitunti. Nuorimmille oppilaille toimiva käytäntö voi olla se, että opettaja lukee kysymykset ja vastausvaihtoehdot ääneen. Kyselyssä on kyllä-ei-kysymyksiä, monivalintakysymyksiä sekä yksi avoin kysymys.

Kyselylomake kannattaa avata valmiiksi jokaiselle käytettävissä olevalle koneelle, että oppilaat pääsevät heti vastaamaan. Jotta hankalan osoitteen kirjoittamiselta useaan kertaan vältyttäisiin, voi esimerkiksi tallentaa tämän kir-

jeen jokaiselle tietokoneelle ja sitten liittää kyselyn linkin selaimen osoitekenttään kopioi-liitä-toiminnoilla.

Koko hankkeen kannalta olisi arvokasta, mikäli kyselyn luokassaan toteuttaneet opettajat antaisivat palautetta kyselyn toimivuudesta ja toteutettavuudesta, sisällöstä ja oppilaiden suhtautumisesta asiaan. Saamme siten hyödyllistä tietoa hankkeen etenemisen ja maakunnallisen toimintamallin kehittämisen tueksi. Palautteet voi lähettää vapaamuotoisena sähköpostina allekirjoittaneen osoitteeseen xxxxxxxx.

Toivottavasti heti kouluvuoden alkajaisiksi teiltä löytyy halua ja viitseliäisyyttä osallistua lasten ja nuorten hyvinvoinnin seurantaan edistävään hankkeeseen. Otathan yhteyttä, jos jokin asia mietityttää ja haluat keskustella lisää.

Kiitos ajastanne, hyvää syksyä ja kouluvuotta!

Yhteistyöterveisin, xxxxxxxx

TIEDOKSI HUOLTAJILLE:

KYSELY 7-13-VUOTIAILLE LAPSILLE

Ovatko koulun tilat viihtyisät olla, leikkiä ja oppia? Tuntevatko lapset olonsa turvalliseksi koulussa, kotona ja yleisillä paikoilla? Mitä lapset harrastavat viikoittain? Muun muassa näillä kysymyksillä halutaan kartoittaa lasten mielipiteitä, kokemuksia ja kiinnostuksen kohteita.

Mikkelin ammattikorkeakoulun hallinnoimassa Mulla on asiaa -hankkeessa kehitetään toimintamallia lasten elinolojen seuraamiseksi ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Toimintamallin yhtenä tarkoituksena on tuottaa tietoa 7-13-vuotiaiden lasten hyvinvoinnista palvelujen ja kasvuympäristöjen (esim. koulujen) kehittämisen pohjaksi.

Yksi tapa kerätä tietoa on lasten arki- ja kokemustiedon kysely. Kyselyssä on kysymyksiä liittyen kotiin, kouluun, harrastuksiin, ruokailutottumuksiin, vapaa-ajan viettoon, nukkumiseen jne. Kysely toteutetaan joidenkin eteläsavolaisten kuntien peruskouluissa. Kyselyn tulosten ja valmiiden tilastollisten aineistojen pohjalta tuotetaan Etelä-Savon lasten hyvinvointikertomus.

Lapsenne koululla kysely toteutetaan nettipohjaisella kyselylomakkeella elo-syyskuussa 2011. Pyydämme oppilaiden vanhemmilta kirjallista lupaa lapsen osallistumiselle kyselyyn (lupalomake alla). Kyselyyn vastataan nimettömänä, eikä yksittäisen vastaajan henkilöllisyys tule ilmi missään vaiheessa. Osallistuminen on lapselle joka tapauksessa vapaaehtoista.

Yhteistyöterveisin,

xxxxxxx

(Leikkaa tästä)

Osallistumislupa kyselyyn

Huoltaja täyttää, palautus opettajalle _____ mennessä.

Lapseni/lapsemme _____

saa/ ei saa

Nimi/nimet ja luokka
osallistua edellä kuvattuun kyselyyn.

Päiväys _____

Huoltajan allekirjoitus ja nimen selvennys _____

Lisätietoja:

7 – 13-vuotiaiden lasten hyvinvoinnin ja elinolojen kyselylomake

Hei ja tervetuloa vastaamaan kyselyyn! Hienoa, että osallistut! Tämän kyselyn tarkoitus on kysyä sinun hyvinvointiisi ja elämäsi liittyviä asioita. Näitä asioita kysytään, koska haluamme tietää mitä lapsille kuuluu. Lasten hyvinvoinnista, elinoloista ja lapsille tärkeistä asioista on tärkeää saada tietoa esimerkiksi päätöksenteon tueksi. Kysely toteutetaan 1-7 luokkalaisille lapsille. Tämän kyselylomakkeen täyttäminen on luottamuksellista. Vastaa nimettömänä. Nyt voit aloittaa kyselyn!

TAUSTATIETOJA

1) Missä kunnassa asut:

Valitse

2) Kuinka vanha olet?

- 6 7 8 9 10
 11 12 13 14 vuotta

3) Sukupuolesi on

- Tyttö
 Poika

PERHE JA KOTI

4) Valitse perheesi tilannetta parhaiten kuvaava vaihtoehto seuraavista:

- Asun kotona molempien vanhempieni kanssa
 Minulla on vain yksi vanhempi ja asun hänen kanssaan
 Minun vanhempani asuvat erillään ja asun toisen vanhemman kanssa
 Minun vanhempani asuvat erillään ja asun vuorotellen kummankin vanhemman kanssa
 Asun toisen vanhempani ja hänen uuden kumppaninsa kanssa
 En asu kummankaan vanhempani kanssa

5) JOS vanhempasi asuvat erillään tai et asu kummankaan vanhempasi kanssa, pystytkö pitämään yhteyttä muualla asuvaan vanhempasi niin usein kuin haluat?

- Kyllä
 En, miksi?

6) Viettävätkö kanssasi asuvat vanhempasi mielestäsi tarpeeksi aikaa kanssasi?

- Kyllä
 Ei

7) Kuinka tärkeä asia oma huone on tai olisi sinulle?

- Tärkeä
 Ei tärkeä
 En osaa sanoa

8) Kuinka monta tuntia nuket öisin?

- 6 tuntia tai vähemmän
 7-8 tuntia
 9-10 tuntia
 enemmän kuin 10 tuntia

9) Saatko mielestäsi nukuttua tarpeeksi?

- Kyllä
 En

10) Kuinka usein tunnet olosi väsyneeksi?

- Lähes aina eli päivittäin
 Joskus eli useamman kerran kuukaudessa
 Harvoin

11) Kuunnellaanko mielipiteitäsi kotona?

- Aina
 Usein
 Harvoin
 Ei koskaan

12) Onko sinulla sellaista läheistä ihmistä, jolle voit kertoa omista asioistasi ja jotka kuuntelevat sinua (äiti, isä, sisko, veli, muut sukulaiset tai ystävät)?

- Ei yhtään
 Kyllä, 1-2 kappaletta
 Kyllä, 3 tai enemmän

13) Tunnetko olosi yleensä turvalliseksi kotona?

- Kyllä
 En

RUOKAILU

14) Kuinka usein syöt aamupalan?

- Joka päivä
 Useimmiten
 Harvoin tai en koskaan. Miksi?

15) Kuinka usein syöt lämpimän aterian koulussa?

- Joka päivä
 Useimmiten
 Harvoin tai en koskaan. Miksi?

16) Kuinka usein syöt lämpimän aterian kotona illalla?

- Joka päivä
 Useimmiten
 Harvoin tai en koskaan. Miksi?

17) Kuinka usein syöt pikaruokaa tai einesruokaa (hampurilaisia, ranskalaisia, pizzaa, mikropastaa ym.)?

- joka päivä
 melkein joka päivä
 kerran viikossa
 harvemmin

18) Kuinka usein juot limpparia (esim. Fanta, Jaffa, Cola-juomat) tai energiajuomia (esim. Battery, RedBull, Teho)?

- joka päivä
 melkein joka päivä
 kerran viikossa
 harvemmin

19) Kuinka usein syöt karkkia, sipsejä tai popcornia?

- joka päivä
 melkein joka päivä
 kerran viikossa
 harvemmin

KOULU

20) Onko sinulla koulussa kavereita?

- Kyllä
 Ei

21) Ovatko koulun tilat viihtyisät olla, leikkiä ja oppia?

- Kyllä
 Ei

22) Kuunnellaanko sinua ja sinun mielipiteitäsi koulussa?

- Aina
 Useimmiten
 Joskus
 Harvoin tai ei koskaan

23) Onko koulullasi tarpeeksi ulkuvälineitä, kuten keinoja, pyörimälaitteita ja kiipeilytelineitä välitunneiksi?

- Kyllä
 Ei

24) Pääsetkö terveydenhoitajan luokse niin usein kuin tarvitsisit?

- Kyllä
 En

25) Tunnetko olosi yleensä turvalliseksi koulussa?

- Kyllä
 En

26) Tunnetko olosi yleensä turvalliseksi luokassa?

- Kyllä
 En

KIUSAAMINEN

27) Kuka sinua on kiusannut? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Minua ei ole kiusannut kukaan
 Kaverit
 Tutut lapset ja nuoret
 Vieraat lapset ja nuoret
 Tutut aikuiset
 Vieraat aikuiset

28) JOS sinua on kiusattu, valitse ne tavat joilla sinua on kiusattu. Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Nimittely
 Jätetään joukon ulkopuolelle
 Leikeissä joutuu aina huonoon rooliin
 Töniminen, potkiminen tai lyöminen
 Irvistely ja huutelu
 Piikallinen nauraminen, jos ei osaa tehdä jotain tai sanoo oman mielipiteensä
 Internetiin kirjoittelu, salavalokuvien tai -videoiden lataaminen
 Selän takana pahan puhuminen
 Jokin muu tapa, mikä?

29) Valitse ne paikat, joissa sinua on kiusattu. Voit valita useamman vaihtoehdoista.

- Koulu
 Oma koti
 Toisen lapsen tai nuoren koti
 Harrastusryhmä
 Jokin muu paikka, mikä?

30) Oletko itse kiusannut ketään?

- Kyllä
 En

31) Huomaavatko opettajat kiusaamisen?

- Kyllä
 Ei

32) Puuttuvatko opettajat kiusaamiseen, jos he tietävät siitä?

- Kyllä
 Joskus puuttuvat, joskus eivät
 Ei

33) Jos sinua kiusataan tai näet, että jotakin muuta kiusataan, kerrotko siitä opettajalle tai muulle aikuiselle?

- Kyllä
 En. Miksi et?

VAPAA-AIKA

34) Mitä näistä asioista teet viikoittain? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Harrastan liikuntaa (esimerkiksi jalkapalloa, jääkiekkoa, tanssia, ratsastusta, uintia, yleisurheilua)
 Harrastan musiikkia soittamalla, laulamalla tai tekemällä itse musiikkia
 Pelaan pelikonsoleilla tai tietokoneella
 Vietän aikaa internetissä ja chattailemalla kavereiden kanssa
 Luen kirjoja, lehtiä tai sarjakuvia
 Harrastan kädentaitoja (esimerkiksi askartelen tai rakentelen, piirrän, maalaan, neulon)
 Käyn kerhossa (esimerkiksi poikakerhot, tyttökerhot, kokkikerhot, 4h-kerhot)
 Keräilen jotakin (esimerkiksi tarroja, kortteja, keräilyhahmoja)
 Leikin yksin
 Leikin kavereiden kanssa
 Vietän aikaa kaverin kotona
 Vietän aikaa kavereiden kanssa julkisilla paikoilla (esimerkiksi nuorisotalot, ostoskeskukset ja kaupat, huoltoasemat)
 Muu, mikä?

35) Onko sinulla mahdollisuus harrastaa sitä, mitä haluat?

- Kyllä
 Ei

36) JOS vastasit edelliseen EI, miksi et voi harrastaa sitä mitä haluat? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Se on liian kallista
 Se vie liikaa aikaa
 Sitä ei voi harrastaa paikkakunnalla missä asun
 Vanhempani kieltävät harrastamasta
 Muu syy, mikä?

37) Kuinka paljon olet päivässä ulkona (esimerkiksi leikit tai pelaat pihalla, puistoissa, pelikentillä)?

- En ollenkaan
 1 - 2 tuntia
 yli 2 tuntia

38) Kuinka monta tuntia päivässä katsot televisiota, pelaat tietokoneella tai pelikonsolilla (esimerkiksi PlayStation, Nintendo Wii) YHTEENSÄ?

- Alle tunnin
 1 - 2 tuntia
 3- 4 tuntia
 Enemmän
 En katso televisiota, pelaa tietokoneella tai pelikonsolilla ollenkaan

39) Rajoittavatko vanhempasi televisionkatseluun, tietokoneen käyttöön tai pelikonsolin pelaamiseen käyttämäsi aikaa?

- Kyllä
 Ei

40) Pelaatko sellaisia pelejä, joiden pelaamiseen olet oikeasti alaikäinen (esimerkiksi agentti- ja sotapelit)?

- Kyllä, usein
 Olen kokeillut joskus
 En

41) Valvovatko vanhempasi Internetin tai pelikonsolin käyttöäsi?

- Kyllä
 Ei

42) Oletko nähnyt tai kuullut internetissä tai pelaamissasi peleissä jotain sellaista, mikä on jäänyt vaivaamaan, kuten pelottamaan tai ahdistamaan, sinua?

- Kyllä
 En

43) Kuinka usein joudut olemaan tekemisissä juopuneen tai muuten päihtyneen ja sekavan ihmisen kanssa?

- En koskaan
 Päivittäin
 Viikoittain
 Harvemmin

44) Pakottavatko vanhempasi sinut harrastamaan jotain mitä et haluaisi harrastaa?

- Ei
 Kyllä. Mitä?

45) Tunnetko olosi yleensä turvalliseksi kodin ja koulun ulkopuolella (esimerkkinä koulumatkat, puistot, kauppamatkat, harrastukset)?

- Kyllä
 En. Jos et, niin miksi?

46) Tunnetko olosi yksinäiseksi?

- Kyllä
 Joskus
 En

47) Oletko tyytyväinen elämääsi?

- Kyllä
 En osaa sanoa
 En

48) Oletko kokeillut tupakkaa, alkoholia tai huumeita?

- En
 Kyllä. Mitä?

49) Mitkä asiat huolestuttavat sinua? Voit valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

- Oma tulevaisuus
 Oma terveys
 Oma turvallisuus
 Yksin jääminen ja yksinäisyys
 Koulussa pärjääminen
 Perheenjäsenten terveys ja turvallisuus
 Vanhempien välit
 Köyhyys
 Sodat
 Ympäristön roskaaminen
 Ilmaston muutos
 Maailman tilanne yleensä
 Erilaisten ihmisten syrjiminen
 Muu, mikä?

50) Saatko käyttöösi viikkorahaa tai muuta rahaa, jota voit käyttää mihin haluat?

- Kyllä
 En

51) Mitkä kolme asiaa tekevät sinut tällä hetkellä onnelliseksi tai ovat mukavia?

1.
2.
3.

Kiitos vastauksistasi! Nyt voit painaa lähetä-nappia!

Lähetä

OHJEITA INDIKAATTORITIE TOJEN HANKINTAAN

Tässä liitteessä esitellään Mulla on asiaa -hankkeessa valittujen indikaattoritietojen hankinta yksityiskohtaisesti. Suuri osa indikaattoritiedoista on kerätty Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tilasto- ja indikaattoripankista SOTKANetistä. Aluksi kerrotaan yleisiä ohjeita SOTKANet-tietokannan käytöstä.

YLEISTÄ SOTKANETIN KÄYTÖSTÄ:

SOTKANetin indikaattorit löytyvät indikaattorin nimen lisäksi myös indikaattorikohtaisella id-numerolla. Jos tiedät indikaattorin numeron, voit hakea sen hakutoiminnolla pelkän numeron hakukenttään kirjaamalla.

SOTKANetin indikaattorin nimen perässä näkyy aina info-painike. Info-painiketta klikkaamalla saat esiin tiedot indikaattorin tekijätahosta (esim. Tilastokeskus tai THL), tietolähteestä, tilastovuosista ja päivitystiheydestä, luokitelusta SOTKANet-palvelussa (asiasanat, ryhmät), tietosisällöstä, tulkinnasta, rajoituksista ynnä muusta indikaattorin käyttöön liittyvästä. Usein nimetään myös ne tahot tai henkilöt, joilta saa lisätietoja indikaattoriin liittyen.

Taulukko-sivulla taulukon yläpuolella on liuta erilaisia pieniä kuvakkeita. Niitä klikkaamalla taulukon rivejä ja sarakkeita voi muuttaa eri muotoon tai esimerkiksi viedä tiedot excel-muotoon. Sieltä löytyy myös muutama valmis grafiikkatyökalu. Tärkeä painike on kaikkein vasemmanpuoleisena oleva Σ -merkki (sigma-merkki), jota klikkaamalla taulukon prosenttiosuuksien tilalle saa vaihdettua indikaattorin absoluuttisia lukumääriä kuvaavat tiedot. Etenkin hyvin pienten lukemien ollessa kyseessä absoluuttiset lukumäärät kuvaavat tilanteita paremmin kuin suhteelliset osuudet.

SOTKANetissä on salattu alle viiden kappaleen lukumääräiset kuntakohtaiset tiedot. Tällöin taulukon solu jää tyhjäksi. Mikäli kyseisiä tapauksia ei kunnassa tai alueella ole lainkaan, solussa näkyy nolla.

Jos kaikkina hakeutoihin valittuina vuosina (yksi tai useampi vuosi) tieto on salattu eli tapausten lukumäärä kunnassa on alle 5 jokaisena haettuna vuonna, kunta ei listaudu taulukkoon, vaikka sen valitsee hakeutoihin.

MATERIAALINEN ELINTASO: TOIMEENTULOTUKEA SAANEET LAPSIPERHEET, % LAPSIPERHEISTÄ

Indikaattoritieto löytyy THL:n SOTKANetistä.

Tee näin:

Mene sivulle <http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu>

- Etsi indikaattori id-numerolla 423
- Valitse indikaattori, haluamasi muut hakuehdot ja klikkaa "Hae tulokset" -painiketta
- Sivulle aukeaa valitsemasi indikaattorin tai indikaattorien ja valitsemiesi hakuehtojen mukaan muodostettu taulukko tietoineen.
- Katso info-painikkeella lisätietoja tietosisällöstä, tulkinnasta ja rajoituksista. Info-painike on SOTKANetin indikaattorin nimen perässä.
- Absoluuttisia lukumääriä voi tarkastella painamalla tulostaulukon yläpuolella näkyvää sigma-painiketta.

MATERIAALINEN ELINTASO: LASTEN PIENITULOISUUSASTE

Indikaattoritieto löytyy THL:n SOTKANetistä.

Tee näin:

- Mene sivulle <http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu>
- Etsi indikaattori id-numerolla 228
- Valitse indikaattori, haluamasi muut hakuehdot ja klikkaa "Hae tulokset" -painiketta
- Sivulle aukeaa valitsemasi indikaattorin tai indikaattorien ja valitsemiesi hakuehtojen mukaan muodostettu taulukko tietoineen.
- Katso info-painikkeella lisätietoja tietosisällöstä, tulkinnasta ja rajoituksista. Info-painike on SOTKANetin indikaattorin nimen perässä.
- Absoluuttisia lukumääriä voi tarkastella painamalla tulostaulukon yläpuolella näkyvää sigma-painiketta.
- Vertailun vuoksi voi myös hakea tiedot kunnan yleisestä pienituloisuusasteesta. Tieto löytyy SOTKANetistä yllä kuvatuilla ohjeilla, indikaattorin id-numero on 3099.

TERVEYS JA HYVINVOINTI: PERUSTERVEYDENHUOLLON KOULUTERVEYDENHUOLLON KÄYNNIT / 1000 7-18 -VUOTIASTA

Indikaattoritieto löytyy THL:n SOTKANetistä.

Tee näin:

- Mene sivulle <http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu>
- Etsi indikaattori id-numerolla 694
- Valitse indikaattori, haluamasi muut hakuehdot ja klikkaa "Hae tulokset" -painiketta
- Sivulle aukeaa valitsemasi indikaattorin tai indikaattorien ja valitsemiesi hakuehtojen mukaan muodostettu taulukko tietoineen.
- Katso info-painikkeella lisätietoja tietosisällöstä, tulkinnasta ja rajoituksista. Info-painike on SOTKANetin indikaattorin nimen perässä.
- Absoluuttisia lukumääriä voi tarkastella painamalla tulostaulukon yläpuolella näkyvää sigma-painiketta.

TERVEYS JA HYVINVOINTI: PSYKIATRIAN POLIKLINIKKAKÄYNNIT IKÄRYHMÄSSÄ 7-13-V.

Indikaattoritieto on saatavissa Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta.

Tiedot on saatu sähköpostitse excel-tilukkona suoraan Simo Pelanterilta, simo.pelanteri@thl.fi.

Tietosuojaan vuoksi alle viiden henkilön aluekohtaisia tietoja ei saa julkistaa.

KOULU JA OPPIMINEN: PERUSKOULUN ERITYISOPETUSPÄÄTÖKSEN SAANEET % / VUOSILUOKKA 1-7 / KUNTA

Indikaattoriin tarvittavat tiedot löytyvät Tilastokeskuksen StatFin-tilastotietokannasta.

Tee näin:

- Mene sivulle http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/kou/pop/pop_fi.asp.
- Avautuvalta sivulta löytyvät tilastot esi- ja perusopetuksesta.
- Peruskoulun tehostetun tuen ja erityisen tuen oppilaiden määrä vuonna 2011 löytyy toisen otsikon takaa. (Peruskoulun erityisoppilaiden määrä vuonna 2010 löytyy kuudennen otsikon takaa. Tilastointi on muuttunut vuodesta 2011 lähtien.)
- Klikkaa otsikon alapuolella olevaa tekstiä ”Valitse osataulukko”
- Valitse haluamasi hakuehdot: oppilaitoksen sijaintikunta, opetuskieli, vuosiluokat sekä tehostetun tai erityisen tuen piirissä olevat oppilaat.
- Klikkaa lopuksi ”Jatka”-painiketta.
- Sivulle aukeaa valitsemiesi hakuehtojen mukaan muodostettu taulukko tietoineen.
- Sivun yläosassa on XLS-painike, jota klikkaamalla voit viedä tiedot exceliin jatkokäsittelyä varten.
- Saatut erityisoppilaiden luvut kuvaavat syksyn tilastointipäivän tilanteessa niiden oppilaiden määrää, joilla on erityisopetukseen otto- tai siirtopäätös. Luvut eivät siis ole vuosittain tehtyjen siirtopäätösten määrää.
- Lisätietoja: koulutus@tilastokeskus.fi

KOULU JA OPPIMINEN: PERUSOPETUKSEEN KÄYTETYT TALOUDELLISET RESURSSIT / OPPILAS / KUNTA

Indikaattoritieto löytyy Opetushallituksen WERA – web-raportointipalvelusta.

Tee näin:

- mene sivulle <https://www.data.oph.fi/wera/wera>.
- Avautuvan sivun vasemmasta laidasta löytyy linkki ”Koulutuksen kustannukset” ja alalinkki ”käyttökustannukset”.
- Perusopetuksen toiminnoittaiset käyttökustannukset ovat avautuvan sivun ensimmäisenä otsikkona.
- Valitse tarkastelemasi vuosi / vuodet sekä haluamasi muut hakutekijät.
- Voit valita raportin muodoksi joko pdf-dokumentin tai excel-tilukon.
- Saat eteesi hakuehtojen mukaan muodostetun taulukon tietoineen.
- Lisätietoja: koulutus@tilastokeskus.fi ja wera@oph.fi.

TURVALLINEN KASVUYMPÄRISTÖ: VAMMOJEN JA MYRKYTYSTEN VUOKSI SAIRAALASSA HOIDETUT 7-14 -VUOTIAAT POTILAAT / 10 000 VASTAAVANIKÄISTÄ

Indikaattoritieto löytyy THL:n SOTKANetistä.

Tee näin:

- Mene sivulle <http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu>
- Etsi indikaattori id-numerolla 3027
- Valitse indikaattori, haluamasi muut hakuehdot ja klikkaa ”Hae tulokset” -painiketta
- Sivulle aukeaa valitsemasi indikaattorin tai indikaattorien ja valitsemiesi hakuehtojen mukaan muodostettu taulukko tietoineen.
- Katso info-painikkeella lisätietoja tietosisällöstä, tulkinnasta ja rajoituksista. Info-painike on SOTKANetin indikaattorin nimen perässä.
- Absoluuttisia lukumääriä voi tarkastella painamalla tulostaulukon yläpuolella näkyvää sigma-painiketta.
- Tässä indikaattorissa yhden vuoden kuntakohtaisten tietojen vertailu ko. ilmiössä ja ko. ikäryhmässä ei oikeastaan ole tarkoituksenmukaista, koska vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettuja on melko vähän. Siitä seuraa, että muutaman potilaan lisäys näyttää kuntien välisen eron suhteellisessa tarkastelussa suurena. Yhden

kunnan aikasarjan tarkastelukin osoittaa, että muutaman potilaan lisäys vastaavanikäisiin suhteutettuna kuvaa muutoksen ”liian suurena”.

- Tietosuojaan vuoksi alle viiden tapauksen kuntakohtaisia tietoja ei julkisteta. Nolla näkyy kuitenkin nollana.
- Jos haetuilta vuosilta (yksi tai useampi vuosi) tieto on salattu eli tapausten lukumäärä kunnassa on alle 5 jokaisena haettuna vuonna, kunta ei listaudu taulukkoon, vaikka sen valitsee hakuehtoihin.

TURVALLINEN KASVUYMPÄRISTÖ: TEHTYJEN LASTENSUOJELUILMOITUSTEN MÄÄRÄ IKÄRYHMÄSSÄ 7-12-V.

Indikaattoritieto on saatavissa Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta.

Tiedot on saatu sähköpostitse excel-tilukkona suoraan Tuula Kuoppalalta, tuula.kuoppala@thl.fi.

Sivulta <http://www.stakes.fi/FI/tilastot/aiheittain/Lapsuusjaperhe/lastensuojelu.htm> löytyy viimeisintä tilastotietoa lastensuojelusta.

OSALLISTUMINEN JA SOSIAALINEN TOIMINTA: LASTEN PARLAMENTIT MAAKUNNASSA

Indikaattoritieto on saatavissa Suomen Lasten Parlamentin kansliasta: http://www.lastenparlamentti.fi/slp_kunnissa/ lasten-parlamentti-kuntien-yhteystiedot. Sivun ajantasaisuuden voi tarkistaa Suomen Lasten Parlamentin kansliasta, toimisto@lastenparlamentti.fi.

Lisäksi voi tarkastella, mistä kunnista on edustus valtakunnallisessa Suomen Lasten Parlamentissa meneillään olevalla istuntokaudella. Lista edustajakunnista löytyy osoitteesta <http://www.lastenparlamentti.fi/slp/edustajakunnat> ja sen paikkansa pitävyyden voi tarkistaa Suomen Lasten Parlamentin kansliasta, toimisto@lastenparlamentti.fi. Lasten kuulemisjärjestelmästä kussakin kunnassa voi tiedustella lisää kunnan nuoriso- tai sivistystoimesta.

OSALLISTUMINEN JA SOSIAALINEN TOIMINTA: ALAKOULUJEN OPPILASKUNNAT / KUNNAN KOULUT

Indikaattoritieto täytyy selvittää kuntien sivistystoimen, nettisivujen tai suoraan koulujen rehtoreiden kautta.

Vuonna 2011 tiedot on kerätty kuntien nettisivujen sekä sivistystoimeen tai koulujen rehtoreille lähetettyjen sähköpostien avulla. Kaikilta ei ole saatu vastausta.

Sähköpostiosoitteet löytyvät yleensä kuntien nettisivuilta.

YHTEISKUNNAN TARJOAMA TUKI JA SUOJELU: KODIN ULKOPUOLELLE SIJOITETUT 0-17-VUOTIAAT, % VASTAAVANIKÄISESTÄ VÄESTÖSTÄ

Indikaattoritieto löytyy THL:n SOTKANetistä.

Tee näin:

- Mene sivulle <http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu>
- Etsi indikaattori id-numerolla 191
- Valitse indikaattori, haluamasi muut hakuehdot ja klikkaa ”Hae tulokset” -painiketta
- Sivulle aukeaa valitsemasi indikaattorin tai indikaattorien ja valitsemiesi hakuehtojen mukaan muodostettu taulukko tietoineen.
- Katso info-painikkeella lisätietoja tietosisällöstä, tulkinnasta ja rajoituksista. Info-painike on SOTKANetin indikaattorin nimen perässä.
- Absoluuttisia lukumääriä voi tarkastella painamalla tulostaulukon yläpuolella näkyvää sigma-painiketta.
- Lastensuojelurekisterin yksilötasoiset tiedot ovat salassa pidettäviä. Tietosuojaan vuoksi alle viiden tapauksen kuntakohtaisia tietoja ei julkisteta. Nolla näkyy kuitenkin nollana.
- Jos haetuilta vuosilta (yksi tai useampi vuosi) tieto on salattu eli tapausten lukumäärä kunnassa on alle 5 jokaisena haettuna vuonna, kunta ei listaudu taulukkoon, vaikka sen valitsee hakuehtoihin.

YHTEISKUNNAN TARJOAMA TUKI JA SUOJELU: LASTENSUOJELUN AVOHUOLLOLLISTEN TUKITOIMIEN PIIRISSÄ 0 - 17-VUOTIAITA VUODEN AIKANA, % VASTAAVANIKÄISESTÄ VÄESTÖSTÄ

Indikaattoritieto löytyy THL:n SOTKANetistä.

Tee näin:

- Mene sivulle <http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu>
- Etsi indikaattori id-numerolla 1245
- Valitse indikaattori, haluamasi muut hakuehdot ja klikkaa "Hae tulokset" -painiketta
- Sivulle aukeaa valitsemasi indikaattorin tai indikaattorien ja valitsemiesi hakuehtojen mukaan muodostettu taulukko tietoineen.
- Katso info-painikkeella lisätietoja tietosisällöstä, tulkinnasta ja rajoituksista. Info-painike on SOTKANetin indikaattorin nimen perässä.
- Absoluuttisia lukumääriä voi tarkastella painamalla tulostaulukon yläpuolella näkyvää sigma-painiketta.
- Lastensuojelurekisterin yksilötasoiset tiedot ovat salassa pidettäviä. Tietosuojan vuoksi alle viiden tapauksen kuntakohtaisia tietoja ei julkisteta. Nolla näkyy kuitenkin nollana.
- Jos haetuilta vuosilta (yksi tai useampi vuosi) tieto on salattu eli tapausten lukumäärä kunnassa on alle 5 jokaisena haettuna vuonna, kunta ei listaudu taulukkoon, vaikka sen valitsee hakuehtoihin.

YHTEISKUNNAN TARJOAMA TUKI JA SUOJELU: PSYKIATRIAN LAITOSHOIDON 7-12-VUOTIAAT POTILAAT/1000 VASTAAVANIKÄISISTÄ

Indikaattoritieto löytyy THL:n SOTKANetistä.

Tee näin:

- Mene sivulle <http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu>
- Etsi indikaattori id-numerolla 2572
- Valitse indikaattori, haluamasi muut hakuehdot ja klikkaa "Hae tulokset" -painiketta
- Sivulle aukeaa valitsemasi indikaattorin tai indikaattorien ja valitsemiesi hakuehtojen mukaan muodostettu taulukko tietoineen.
- Katso info-painikkeella lisätietoja tietosisällöstä, tulkinnasta ja rajoituksista. Info-painike on SOTKANetin indikaattorin nimen perässä.
- Absoluuttisia lukumääriä voi tarkastella painamalla tulostaulukon yläpuolella näkyvää sigma-painiketta.
- Tämän indikaattorin pienin aluetaso on sairaanhoitopiiri ilmiön harvinaisuuden vuoksi. Näin ollen kuntakohtaisia tietoja ei ole saatavissa, vaan tieto on tarkasteltavissa sairaanhoitopiireittäin tai maakunnittain.
- Hoitoilmoitusrekisterin yksilötasoiset tiedot ovat salassa pidettäviä. Tietosuojan vuoksi alle viiden tapauksen kuntakohtaisia tietoja ei julkisteta.